

**Instituut voor Informatierecht
Universiteit van Amsterdam**

**Digitalisering van audiovisueel erfgoed:
Naar een wettelijke publieke taak**

Onderzoek in opdracht van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Mr. J.M. Breemen, Mr. V.E. Breemen & Prof. mr. P.B. Hugenholtz

December 2012

Samenvatting

Deze studie onderzoekt wat de publieke taak van de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid inhoudt, c.q. zou moeten inhouden. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van literatuur- en andere bronnenonderzoek. De studie bestaat uit drie delen. In het eerste deel staan de ontstaansgeschiedenis van het instituut en de ontwikkeling van de taken centraal. Dit deel beschrijft de totstandkomingsgeschiedenis van één nationaal audiovisueel instituut (1.1) en de kernrollen en dagelijkse activiteiten van Beeld en Geluid (1.2). Zoals zal blijken, kan de taakstelling van Beeld en Geluid worden omschreven als meerledig: zowel bedrijfsarchief als cultuurhistorisch archief met een educatieve taak. Vervolgens wordt de digitale praktijk van het instituut nader bekeken (1.3). In het tweede deel van het onderzoek worden de (juridische) status en taakstelling van twee buitenlandse publieke audiovisuele archieven - in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk - geanalyseerd. Op basis van het voorgaande wordt in het derde deel van het onderzoek geconcludeerd dat Beeld en Geluid *de facto* een publieke taak vervult en worden de contouren van een wettelijke taak geschetst.

Uit de ontstaansgeschiedenis blijkt dat Beeld en Geluid is voortgekomen uit verschillende bestaande audiovisuele instellingen, die voor de samenvoeging een eigen taakstelling op een afzonderlijk deelgebied hadden. Vanaf 1988 wordt aandacht gevraagd voor conserveringsachterstanden bij de verschillende instellingen, waarbij het grote belang van het audiovisueel erfgoed wordt onderstreept. Ontsluiting en beschikbaarstelling blijken hierbij hoofdonderwerpen te zijn. Het belang van behoud van nationaal cultureel erfgoed - waaronder audiovisuele archivering - wordt aldus zeer groot geacht, en dit belang zou tevens toegankelijkheid van gearhiveerd en geconserveerd erfgoed voor publiek en wetenschap inhouden. Bovendien komt naar voren dat dit belang publiek van aard zou zijn omdat het gaat om nationaal cultureel erfgoed en instellingen die bijna volledig door de overheid worden gefinancierd. In het totstandkomingsproces wordt de voorkeur gegeven aan een centraal nationaal audiovisueel archief, maar daarbinnen zouden wel verschillende functies kunnen worden uitgevoerd. Uiteindelijk is per 1997 het Nationaal Audiovisueel Archief (NAA) opgericht. In een nadere taakafbakening, opgesteld door het NAA en het Nederlands Filmmuseum, wordt voor het archief een archieffunctie, een bedrijfsarchieffunctie, een loketfunctie voor onderzoek en onderwijs en een museale functie gezien.

De totstandkomingsgeschiedenis heeft geleid tot de huidige taakstelling van Beeld en Geluid: zowel de bedrijfsarchieffunctie als de bredere culturele taak is terug te voeren op dit oprichtingsproces. De eerste stap was de verzelfstandiging van het bedrijfsarchief van de publieke omroep. De verwijzingen in de Mediawet naar “een media-archief” lijken vooral betrekking te hebben op de bedrijfsarchieffunctie, waarin Beeld en Geluid het omroepmateriaal beheert en exploiteert. Bij de samenvoeging van de verschillende audiovisueel erfgoedinstellingen zijn echter de onderscheiden taken - en budgetten - overgegaan op het nationale audiovisuele archief. Hiertoe behoort ook een cultuurhistorische functie met een museumtaak, waarin het belang van het audiovisueel erfgoed voor de samenleving tot uitdrukking zou komen: Beeld en Geluid verzamelt en conserveert audiovisueel materiaal om het toegankelijk te maken voor het publiek. Dat gebeurt deels ‘on site’ via tijdelijke en permanente tentoonstellingen, en deels ‘on line’ via de catalogus en een on demand bestelservice. In aanvulling op deze taken kan een educatieve taak worden onderscheiden waarin Beeld en Geluid

het gebruik van audiovisueel materiaal in het onderwijs en mediawijsheid bevordert. Elk van de taken blijkt eveneens een digitale component te hebben als gevolg van digitale ontwikkelingen die mogelijkheden bieden voor behoud en toegankelijkheid van het materiaal. Zo is Beeld en Geluid sinds 2006 onderdeel van een digitale infrastructuur, waarbinnen het instituut zorgt voor archivering en distributie van uitzendingen die rechtstreeks het archief instromen; dit zou leiden tot grotere ontsluiting en toegankelijkheid. De cultuurhistorische taak van Beeld en Geluid blijkt onder meer zeer duidelijk uit projecten zoals 'Beelden voor de Toekomst'. Hierbij staat online toegankelijkheid centraal. Het project zou tevens moeten leiden tot gebruik van audiovisueel erfgoed in het onderwijs. In de onderwijscontext zijn verder overeenkomsten gesloten die online toegang tot een besloten educatief netwerk mogelijk maken.

Voor dit onderzoek zijn twee landenstudies verricht naar instellingen die met Beeld en Geluid vergelijkbaar zijn. De eerste laat zien dat het Franse Institut National de l'Audiovisuel (INA) een meerledige publieke taak uitoefent en deze ondersteunt met commerciële activiteiten. De publieke taak is bij wet vastgesteld en wordt nader gepreciseerd in decreten. De wettelijke missies worden verder omlijnd in het vijfjaarlijkse 'contract van doelen en middelen' tussen INA en de Franse staat. INA lijkt als bedrijfsarchief begonnen te zijn, maar de taak is breder en omvat behoud, onderzoek, scholing en exploitatie. Het contract bevat opdrachten op deze gebieden en wijst daarnaast op digitalisering als hoofdtaak. In INA's cultuurhistorische activiteiten zijn (online) beschikbaarstelling aan het publiek en kennisverspreiding centrale thema's. Hiertoe worden eveneens digitale mogelijkheden ingezet met als doel 100% van het Franse audiovisuele geheugen te bewaren. Beschikbaarstelling vindt onder meer plaats via de websites van INA, die zich ofwel richten op het grote publiek, ofwel op professionele gebruikers. Naast deze functies krijgt INA (internet)materiaal binnen uit het *dépôt légal*; dit vormt een gescheiden collectie die alleen on site beschikbaar wordt gesteld.

Uit de tweede landenstudie naar de BBC Archives, waarbij de nadruk op het Television en het Sound Archive ligt, blijkt dat de archieven op een organische wijze zijn ontstaan en uitgebreid. Van een functionele wijze van archiveren voor voornamelijk intern gebruik en om 'praktische' redenen in de begintijd werd later ook de historische waarde van het materiaal erkend. De BBC heeft de juridische verplichting om archieven te onderhouden, veilig te bewaren en redelijke mogelijkheden te bieden aan het publiek om de archieven te bezoeken en het bewaarde materiaal te bekijken of beluisteren. Het is echter mogelijk om van deze verplichtingen te worden ontslagen door overeenkomsten te sluiten met aangewezen nationale of regionale archieven. Als gevolg hiervan is de BBC voor preservatie en toegang samenwerking aangegaan met verschillende instellingen, zoals het British Library Sound Archive en het National Film and Television Archive. Verder is er bij de BBC Archives aandacht voor digitale ontwikkelingen. Deze digitale ambities worden in verschillende rapporten en strategieën uiteen gezet. Hoofdstreven lijkt het openen van de BBC Archives' 'libraries' voor toegang door het publiek.

In deel drie komen de hoofdlijnen van het onderzoek samen in een synthese. In de aanbevelingen wordt opname van een specifieke titel in Hoofdstuk 2 van de Mediawet voorgesteld, waarmee zou worden voorzien in een duidelijk omschreven wettelijke taak van Beeld en Geluid als een van rijkswege gefinancierde culturele instelling. Hiermee zou de *de facto* driedelige publieke taak die Beeld en Geluid thans vervult expliciet worden geregeld, zodat het wettelijke mandaat in de Mediawet meer in lijn wordt gebracht met de realiteit en de nabije toekomst.

Inhoudsopgave

Samenvatting	p. 3
Introductie	p. 7
I. Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid	p. 9
1. Ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling taken	p. 9
1.1 Voorgeschiedenis en context oprichting nationaal audiovisueel archief	p. 9
1.2 Daadwerkelijke oprichting en taakstelling: kernrollen en onderliggende activiteiten	p. 16
1.3 Positie en taak Beeld en Geluid in het digitale domein	p. 23
II - Audiovisuele archieven in het buitenland	p. 27
2. Landenstudie 1: Frankrijk - Institut National de l'Audiovisuel (INA)	p. 27
2.1 Juridische status en taakstelling	p. 27
2.2 Activiteiten en digitale ontwikkelingen	p. 30
3. Landenstudie 2: VK - British Broadcasting Corporation (BBC) Archives	p. 33
3.1 Juridische status en taakstelling	p. 34
3.2 Activiteiten en digitale ontwikkelingen	p. 36
III - Contouren van een wettelijke publieke taak	p. 41
4. Synthese	p. 41
5. Aanbevelingen	p. 47
Bronnenlijst	p. 49

Introductie

Sedert de totstandkoming van de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, voortgekomen uit een fusie van drie audiovisuele archieven en het Omroepmuseum, is een belangrijk deel van het Nederlandse audiovisuele erfgoed met publieke middelen gedigitaliseerd en – primair voor media-instellingen – ontsloten. De Stichting vervult hierbij de facto een belangrijke publieke taak. Deze taakstelling is echter tot op heden niet uitgedrukt in een heldere wettelijke publieke taakstelling, hetgeen in de praktijk regelmatig leidt tot onduidelijkheden. Weliswaar wijst de Mediawet (Mw) op enkele plaatsen naar een ‘media-archief’¹, de omvang van de publieke taak en de financieringswijze van het ‘media-archief’ worden niet in de wet geëxpliciteerd, noch uitvoerig in de Memorie van Toelichting behandeld.²

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

“Wat houdt de publieke taak van de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in c.q. wat zou deze moeten inhouden? En hoe zou dit zijn neerslag in de wet moeten krijgen?”

Deze vraag zal worden beantwoord aan de hand van de totstandkomingsgeschiedenis van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, de statuten en andere relevante documenten (deel I van het onderzoek).³ Tevens wordt onderzocht of en in hoeverre de publieke taak van vergelijkbare audiovisuele archieven in het buitenland een wettelijke neerslag heeft gekregen (deel II). Dit zal worden uitgewerkt in twee landenstudies, die zich richten op het Verenigd Koninkrijk (BBC Archives) en Frankrijk (Institut National de l’Audiovisuel). Tot slot worden de contouren van een wettelijke taak, vast te leggen in de Mediawet, geschetst (deel III).

Ter afbakening vallen auteursrechtelijke kwesties zoals ‘rights clearance’ bij massadigitaliseringsprojecten en verweesde werken buiten de reikwijdte van dit onderzoek.⁴ Wat betreft het gebruik van de term ‘publieke taak’ dient te worden opgemerkt dat deze term niet wettelijk is gedefinieerd.⁵ In dit rapport wordt de term functioneel opgevat als een taak die wordt uitgevoerd ter waarborging van een publiek of maatschappelijk belang.

Deze studie is in opdracht van Beeld en Geluid uitgevoerd door Mr. Kelly Breemen en Mr. Vicky Breemen (junior-onderzoekers aan het Instituut voor Informatierecht (IViR) van de Universiteit van Amsterdam) onder leiding van Prof. mr. Bernt Hugenholtz (directeur van het IViR). Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van literatuur en andere openbare bronnen, alsmede van een dossier met documenten omtrent de ontstaansgeschiedenis van de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid dat aan de onderzoekers ter hand is gesteld door de Stichting. Het onderzoek voor deze studie werd afgesloten op 20 december 2012.

---

¹ Te weten: Artikelen 2.138a(3)(c), 2.142a(1), 2.146(j), 2.167(1)(c) en 2.180(1).

² *Kamerstukken II* 2007-08, 31356, nr. 3 (MvT - Vaststelling van een nieuwe Mediawet). De MvT stelt dat de nieuwe Mediawet regels bevat “voor enkele organisaties die in de Mediawet hun grondslag en wettelijke taak vinden”. Die regels beogen aan te sluiten bij “de huidige inzichten op goed bestuur van organisaties met een wettelijke publieke taak”, waarbij onder andere het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid wordt genoemd.

³ Namelijk: Kamerstukken; nota’s; adviezen van onder andere werkgroepen en de Raad voor Cultuur; rapporten; besluiten; statuten; subsidiebeschikkingen; aanvullende artikelen et cetera.

⁴ Zie hierover onder andere: Van Gompel 2007; Van Gompel & Hugenholtz 2010; en diverse bijdragen in *IRIS plus* 2010.

⁵ Kabel, Hugenholtz e.a. 2001, p. 14.

I - Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

1. Ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling taken

In dit hoofdstuk zal de plaats van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (hierna: Beeld en Geluid) in het Nederlandse cultuurbeleid en in de relevante wetgeving aan de orde komen. Eerst worden de voorgeschiedenis en de oprichting van het nationale audiovisuele archief besproken (1.1). Vervolgens wordt de taakstelling van Beeld en Geluid uiteengezet. Wat is de ‘officiële’ missie en welke onderliggende taken worden uitgevoerd om deze missie te vervullen (1.2)? In andere woorden: wordt reeds een ‘de facto’ publieke taak toegedicht aan Beeld en Geluid en hoe kan deze worden omschreven? Speciale aandacht zal uitgaan naar het belang van digitalisering en de taakvervulling in het digitale domein en concrete digitaliseringsactiviteiten van Beeld en Geluid (1.3).

1.1 Voorgeschiedenis en context oprichting nationaal audiovisueel archief

Voordat er sprake was van een samengevoegd nationaal audiovisueel archief, bestonden er verschillende grotere audiovisuele archieven. Elk van deze archieven was werkzaam op zijn eigen afzonderlijke gebied met daarmee corresponderende taken. Zo hield het Film- en Beeldbandarchief (FBA) van het Nederlands Omroepproductie Bedrijf (NOB) zich bezig met archiveren en beheren van de eigen producties van zendgemachtigden en het aan hen beschikbaarstellen voor hergebruik en vervulde het Nederlands Filmmuseum (NFM) zowel de beheerstaak van een uitgebreide filmcollectie alsook de taak om het publiek hiermee “bekend en vertrouwd” te maken.⁶ Het Film- en Fotoarchief (FFA) van de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) beheerde en exploiteerde “materiaal gemaakt in opdracht van de Rijksoverheid” en het Audiovisueel Archief (AVA) van de Stichting Film en Wetenschap (SFW) had als taak het beheren en ontsluiten van een collectie van “films betreffende de sociale en politieke geschiedenis van Nederland”. De laatste had daarnaast tevens als belangrijkste taakstelling het stimuleren van gebruik van historisch av-materiaal in onderzoek en educatie.⁷

In 1988 luidden de beheerders van deze vier grotere av-archieven de noodklok over de achterstand in de conservering van audiovisueel materiaal in een ‘brandbrief’ aan de toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en de Tweede Kamer. Na verschillende uitingen van bezorgdheid werden zij uitgenodigd door de minister om een nota rond de problematiek op te stellen. In deze knelpuntennota wordt onder meer gesteld dat vanwege problemen bij het verzamelen, conserveren en ontsluiten van het materiaal, de archieven “nauwelijks [zouden toekomen] aan hun *eigenlijke taak*: het *beschikbaarstellen* van av-materiaal” [cursivering toegevoegd]. In diezelfde nota wordt het belang van audiovisueel erfgoed benadrukt, onder andere voor de verspreiding van ideeën op cultureel en politiek gebied en voor onderzoek, wetenschap en onderwijs, en worden vier hoofdtaken onderscheiden met betrekking tot de archivering hiervan: beheer van bestaande verzamelingen, acquisitie en selectie; duurzame bewaring en conservering; ontsluiting; en beschikbaarstelling. Ieder archief zou een eigen

---

⁶ Knelpuntennota Audiovisuele Archieven 1988, p. 1.

⁷ Knelpuntennota Audiovisuele Archieven 1988, p. 1 en 2.

invulling aan de hoofdtaken geven, waarbij ze hun prioriteiten met betrekking tot hun specifieke collecties en doelgroepen in acht nemen en waar nodig samen werken. Er wordt in de brandbrief echter gezamenlijk vastgesteld dat zij in de (toenmalige) huidige organisatie hun taken niet optimaal kunnen uitvoeren. Meer specifiek wordt hierbij aangegeven dat de nadruk op de functies ‘verzamelen’ en ‘duurzaam bewaren’ in voorgaande jaren en de inrichting van de archieven niet gericht zijn op “uitvoering van de *primaire taken van een archief*, nl. *ontsluiten en beschikbaarstellen*” [cursivering toegevoegd]. Verder zouden er knelpunten zichtbaar zijn bij alle vier de hoofdtaken. Wat de “primaire taak” betreft, zouden archieven belemmerd worden in het beschikbaarstellen van het materiaal vanwege de juridische status hiervan en de “ontoegankelijkheid van het omroeparchief”. Er wordt benadrukt dat de waarde van de collectie van het omroeparchief voor gebruikers “zeer groot” zou zijn. Verder zou bij zowel het NOB als bij SFW een grote vraag naar omroepmateriaal - al dan niet historisch - bemerkt worden, vooral voor onderwijs- en wetenschappelijke onderzoeksdoeleinden. Daarom wordt openstelling van het omroeparchief noodzakelijk genoemd.⁸

Een volgende ‘stap’ in de aanloop naar de oprichting van één nationaal audiovisueel archief was het onderzoek ‘Audiovisuele Archieven’ dat in 1991 werd uitgevoerd in opdracht van het ministerie van WVC. Voor dit onderzoek formuleerde het ministerie onder andere het volgende uitgangspunt: “de blijvende beschikbaarheid voor culturele en cultuur-historische doeleinden vormt het hoofddoel. Het bereiken van een breed publiek is daarbij van groot belang.”⁹ Het onderzoek ziet op dezelfde vier grote audiovisuele archieven (zie de Knelpuntennota), en er wordt geconstateerd dat achterstanden bij de ontsluiting een negatief effect hebben op de toegankelijkheid van het materiaal van deze vier archieven.¹⁰ Interessant is bovendien de beschrijving van de specifieke taakstellingen en daarmee corresponderende diensten en ontsluitingswijzen per archief, terwijl ze allen deel uitmaken van “de audiovisuele weerslag van de Nederlandse geschiedenis en cultuur”.¹¹ Wel wordt aangegeven dat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen het NFM aan de ene kant, en de drie overige archieven aan de andere kant: de collectievorming van het NFM zou zich richten op de vorm van het materiaal en die van de andere drie archieven op de inhoud. Met betrekking tot de collecties van de laatste drie wordt gesteld dat ze “tezamen een Nederlands historisch audiovisueel archief [vormen]”.¹² Ook qua ontsluiting wordt er een verschil opgemerkt: wederom zou dit bij het NFM niet inhoudelijk zijn, maar cinematografisch van aard.

Wat betreft de aanbevelingen die in het rapport worden gedaan, worden twee scenario’s voorgesteld, waarbij ofwel de cultuurhistorische functie, ofwel de bedrijfsarchieffunctie voorop staat. De begeleidingscommissie van het onderzoek heeft aangegeven de eerste optie te

---

⁸ Knelpuntennota Audiovisuele Archieven 1988.

⁹ Welters e.a. 1991, p. 1.

¹⁰ Welters e.a. 1991, p. 8.

¹¹ Welters e.a. 1991, p. 3, 8 en 9: de taakstelling van het FFA ziet op ter beschikking stelling van av-materiaal voor onderzoek en hergebruik; van het FBA op beschikbaarstelling aan zendgemachtigden ter hergebruik; van het NFM op het onder de aandacht brengen van de filmcultuur en -geschiedenis bij het publiek; en van de SFW op het stimuleren en assisteren bij onderzoeksactiviteiten betreffende historische audiovisuele media.

Verder zou het FFA zich richten op vrijwel alle gebieden van dienstverlening; het FBA bijna alleen op hergebruik; het NFM zou zich bezighouden met de “eerste opdracht van het Ministerie van WVC - het publiek bekend maken met de filmcultuur en geschiedenis”; en de SFW met diensten ten behoeve van onderwijs en wetenschap.

¹² Welters e.a. 1991, p. 26.

prefereren, waarbij “als vertrekpunt wordt gekozen dat het in stand houden van een zo’n compleet mogelijke archivering van audiovisueel materiaal een wezenlijk onderdeel vormt van het cultuurbehoud en daardoor een onderwerp van specifieke zorg van de overheid is”.¹³ In dit scenario wordt de aanbeveling gedaan voor de overheid om een Centraal Audiovisueel Archief (CAA) op te richten. Op deze wijze zou het “nationaal belang van het behoud van het nationale culturele erfgoed” worden benadrukt. Ook wordt de overheid in verband daarmee geadviseerd de “positie en taken van het CAA” wettelijk te regelen, alsook vanwege “het onderscheid tussen archiefstukken ingevolge de Archiefwet” en de verandering die nodig is in de bestaande regels.¹⁴ Met het laten samengaan van de vier archieven wordt een “representatief nationaal historisch archief van audiovisueel materiaal” gecreëerd, waarbij het grootste deel van de collectie zal bestaan uit het materiaal van het FFA en FBA. Tenslotte wordt in dit kader van “centralisatie historisch archief” wederom benadrukt dat zo groot mogelijke beschikbaarstelling - wat een voorwaarde zou zijn voor een “goed functionerend archief” - het nodig maakt dat achterstanden worden opgeheven.¹⁵ Het tweede scenario stelt daarentegen dat het bedrijfsarchief voor gaat. Het beleidsuitgangspunt dat hier aan ten grondslag ligt, houdt in dat het nastreven van “een zo’n compleet mogelijke audiovisuele archivering [...] geen of geen wezenlijk onderdeel van het cultuurbehoud [vormt]”. Argumenten die hiervoor onder andere genoemd worden, zijn dat de film- en beeldbanden van uitzendingen van de publieke omroep niet onder ‘archiefstukken’ uit de Archiefwet vallen, het FBA zich daarom tot nu toe als bedrijfsarchief heeft ontwikkeld en dat het beleidsuitgangspunt niet vereist dat het omroeparchief anders dan in die hoedanigheid wordt beschouwd. Bewaren van av-materiaal vanwege cultuurbehoud zou hierbij dan ook niet spelen en het belang voor hergebruik is het hoofdcriterium voor het al dan niet overgaan tot conservering en ontsluiting.¹⁶ Er worden een groot aantal - volgens het onderzoek praktische - voordelen genoemd, maar ook een aantal - grotendeels principiële - nadelen. Als nadeel wordt bijvoorbeeld genoemd dat er “een substantiële verschraving [plaatsvindt] van het nationaal cultureel erfgoed, die later niet ongedaan gemaakt kan worden. De vraag is hoe toekomstige generaties daarover zullen denken”. De onderzoekers stellen dat de nadelen op lange termijn zwaarder wegen.¹⁷ Het onderzoek lijkt dan ook de voorkeur te geven aan het eerste scenario voor het aanpakken van de problematiek rond av-archieven en de overheid te adviseren een cultuurhistorische richting te kiezen, waarbij een centraal historisch archief en optimale beschikbaarstelling een grote rol spelen.¹⁸

De laatste ontwikkelingen voor de oprichting daadwerkelijk plaatsvond, bestonden onder meer uit de instelling en de activiteiten van de Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief. Gedurende de jaren 1992-1995 bleef de av-kwestie op de agenda staan, met de oprichting van de Stuurgroep in 1993 als ‘startschot’ van de aanloop naar oprichting van een Nationaal Audiovisueel Archief. In de notitie ‘Een houdbare toekomst voor audiovisuele archieven’ van de directie Media, Letteren en Bibliotheken en bekrachtigd in de ministerraad van 26 oktober 1992 werd al besloten

---

¹³ Welters e.a. 1991, p. 2.

¹⁴ Welters e.a. 1991, p. 34.

¹⁵ Welters e.a. 1991, p. 40.

¹⁶ Welters e.a. 1991, p. 48-49.

¹⁷ Welters e.a. 1991, p. 51.

¹⁸ Overigens achten de onderzoekers de nadelen van een “*volledig* centraal audiovisueel archief met een multifunctionele doelstelling [cursivering toegevoegd]” groter dan de voordelen van deze optie. In dit geval zouden het FFA, FBA en de SFW geheel opgaan in één centraal audiovisueel archief, wat neer zou komen op “een multifunctioneel centrum” met daarmee corresponderende kerntaken. Zie Welters e.a. 1991, p. 44 en 45.

om een Stichting op te richten “tot bevordering van de nationale audiovisuele archiefvoorziening”, waartoe eerst een Stuurgroep werd ingesteld die samenwerking tussen de vier archieven diende te bevorderen.¹⁹ Interessante elementen uit de notitie zijn de aandacht voor blijvende beschikbaarheid van audiovisueel erfgoed als nationaal cultureel belang, de aankondiging van de minister van WVC om de omroeparchieven een bredere taak te geven dan slechts die van bedrijfsarchief (zie meer hierover in de volgende paragraaf), een verwijzing naar aanpassing van de Mediawet “op het punt van de doelstelling van de omroeparchieven en de loskoppeling van het NOB” en de nadruk op het bereiken van een breed publiek met de collectie van een nationaal audiovisueel archief.²⁰ In een brief van de minister van WVC van 26 maart 1993 aan de Voorzitter van de vaste Commissie Welzijn en Cultuur verwijst ze naar de notitie van de ministerraad en geeft ze aan dat de Stuurgroep inmiddels van start is gegaan. In de toelichting bij de instellingsbeschikking van de Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief²¹ wordt wederom benadrukt dat “een goed georganiseerde en blijvende beschikbaarheid van ons audiovisuele erfgoed een nationaal cultureel belang is”. De Stuurgroep wordt de taak toegewezen om de Stichting voor te bereiden en te rapporteren over bevoegdheden hiervan.

Voor de ‘deelgebieden’ Collectievorming en selectie, Conservering en Ontsluiting stelde de Stuurgroep drie werkgroepen in. In 1994 rapporteerden deze in de gezamenlijke eindrapportage ‘Naar een nationale infrastructuur voor de archivering van audiovisueel materiaal’ hun aanbevelingen aan de Stuurgroep. De werkgroep Ontsluiting kwam tot de conclusie dat verbeterde toegankelijkheid de nationale collectie “tot haar recht zal doen komen”. ‘Toegankelijkheid’ is dan ook één van de sleutelbegrippen in de rapportage²², en er wordt aangegeven dat er zowel intern als extern verbetering nodig is op het gebied van de toegankelijkheid. Intern ten behoeve van de samenwerking door middel van afstemming van de verschillende activiteiten, extern wat betreft de “algemene publieksfuncties” en de verwachtingen van eindgebruikers met betrekking tot ontsluiting - “indien juridisch en technisch haalbaar”- van de nationale collectie “voor alle gebruiksdoelen”. Verder geldt externe toegankelijkheid ook voor onderzoek, onderwijs en hergebruik.²³ Het “scheppen van optimale raadplegingsmogelijkheden” noemt de Werkgroep Ontsluiting een aandachtspunt.²⁴ Er wordt gesteld dat de term ‘gebruiken’ ruim moet worden opgevat en onder andere raadplegen van de catalogi en collecties omvat.²⁵ Als voorbeeld van extern gebruik wordt onder andere ‘distributie naar het algemeen publiek’ genoemd, waarbij de vraag wordt opgeworpen: “Over welk av-materiaal kunnen mensen thuis beschikken?” In dit opzicht worden leenkopieën via bibliotheken en leeszalen genoemd, alsook het op verzoek leveren van kopieën van uitgezonden programma’s door enkele zendgemachtigden. Omdat er sprake is van een versplinterde markt van zendgemachtigden, wordt aangegeven dat hier weinig duidelijkheid over bestaat. Een tweede voorbeeld is ‘raadpleging door het algemene publiek’, met als corresponderende vraag: “Waar kan men in Nederland *op afroep* oude film, tv of radio programma’s bekijken of beluisteren [cursivering toegevoegd]?” Hierbij wordt aangegeven dat materiaal van de nationale collectie op

---

¹⁹ Besluit ministerraad 23 oktober 1992, p. 5.

²⁰ Besluit ministerraad 23 oktober 1992, p. 1, 3 en 4.

²¹ Instellingsbeschikking Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief, MLB/OP-93.1154, d.d. 22 april 1993, volgens Artikel 9 in werking getreden per 1 maart 1993.

²² NAA-werkgroepen 1994, p. 1.

²³ NAA-werkgroepen 1994, p. 4 en 39.

²⁴ NAA-werkgroepen 1994, p. 39.

²⁵ NAA-werkgroepen 1994, p. 40.

dat moment in beperkte mate raadpleegbaar is voor het brede publiek door middel van “viewingfaciliteiten” bij de RVD, het NFM, het Omroepmuseum en de SFW.²⁶ ‘Op afroep’ betreft in de genoemde voorbeelden - beperkte - raadpleging ter plaatse.

Met betrekking tot gebruik van gearhiveerd audiovisueel materiaal worden als knelpunten “informatie over av-documenten” en “fysieke onbereikbaarheid” genoemd. Zowel interne als externe gebruikers zouden hier tegenaan lopen. Voorbeelden van problemen voor extern gebruik door derden zijn: technische redenen voor niet-raadpleegbaarheid of gebruik omdat het materiaal bijvoorbeeld nog geconserveerd moet worden, materiaal dat niet op tijd leverbaar is en een bewaarplaats van het materiaal die te ver van de gebruiker is.²⁷ Deze problemen worden van “technisch en/of organisatorisch” aard genoemd, en een mogelijke oplossing wordt gezien in “nauwe samenwerking van de betrokken archieven op technisch gebied, *met name ten aanzien van de ontwikkelingen inzake de elektronische levering van av-documenten*”.²⁸ In de rapportage wordt met betrekking tot gebruiksproblemen verder aangegeven dat er een samenhangende nationale collectie wordt beoogd die “voor alle soorten van gebruik goed toegankelijk[e]” is.²⁹ Toegankelijkheid voor gebruikers komt ook naar voren in het kader van samenwerking van de vier archieven: standaardisering door middel van “integratie van informatiebestanden” en “differentiatie van taken” - waarbij ieder afzonderlijk archief “doe[t] waar die goed in is” voor de gehele collectie - zou leiden tot verbeterde en tegelijkertijd meer gespecialiseerde toegang voor eindgebruikers.³⁰ Een gecentraliseerd databestand in de vorm van een centrale catalogus zou externe gebruikers van dienst kunnen zijn. Dit nationale bestand zou dan online raadpleegbaar moeten zijn “via gangbare kanalen” als internet, omdat gebruikers ook toegang zouden moeten hebben tot de beschrijvingen in de catalogus vanaf andere plaatsen dan de archieven.³¹

Tenslotte wordt in de rapportage aangegeven dat er gestreefd wordt naar gestandaardiseerde toegankelijkheid en beschikbaarheid per gebruikersgroep.³² De organisatie hiervan zou in categorieën worden samengenomen die corresponderen met deze gebruiksvormen. Deze dienstverlening wordt ‘ACCES-Voorzieningen’ genoemd (Additionele Categorieale Consultatie & Exploitatie Service), waarbij er een onderverdeling is gemaakt naar “de onderscheiden hoofdcategorieën van intern en extern gebruik”. Voor de externe categorieën zijn dit ‘Exploitatie’ en ‘Raadpleging’. Overigens wordt hierbij nog opgemerkt dat de “bundeling van ontsluitings- en beschikbaarstellingstaken niet leidt tot nieuwe drempels” vanwege “de technologisch geavanceerde datanetstructuur in Nederland”. Dit zou daarentegen zelfs een toename opleveren van het aantal plaatsen waar gebruikers kunnen “zoeken, raadplegen of materiaal verwerven”.³³ Voor de ‘Exploitatie-voorziening’³⁴ wordt een elektronische logistiek

---

²⁶ NAA-werkgroepen 1994, p. 41.

²⁷ NAA-werkgroepen 1994, p. 42.

²⁸ NAA-werkgroepen 1994, p. 43.

²⁹ NAA-werkgroepen 1994, p. 42, 43.

³⁰ NAA-werkgroepen 1994, p. 43, 44.

³¹ NAA-werkgroepen 1994, p. 45.

³² NAA-werkgroepen 1994, p. 46.

³³ NAA-werkgroepen 1994, p. 46, 47.

³⁴ “Het beschikbaarstellen, distribueren en exploiteren van av-materialen (door verkoop, verhuur en uitleen) en databestanden (door betaalde inzage) die aanwezig zijn in de aangesloten archieven en die auteursrechtelijk beschikbaar zijn voor gebruik door derden.” Deze voorziening zou zich richten op extern gebruik als “verkoop commercieel”, “distributie non-profit” en “distributie algemeen publiek”. Doelgroepen zijn “producenten van programma’s in de profit en de non-profit sector [onderwijs etc., p. 41]” (p. 46 en 52).

voorgesteld door middel van een online verbinding met een centrale catalogus. Hierbij wordt opgemerkt dat binnen deze dienstverlening “de ‘video on demand’ ontwikkeling cruciaal [is]”.³⁵ Ook voor de ‘Raadpleging’-voorziening³⁶ wordt een dergelijke online logistiek voorgesteld, alsook “dataverkeer ter aanvulling van beschrijvingen met specialistische informatie” en “op termijn av-documentlevering, zoals ‘video on demand’”.³⁷ Verder is het een interessante overweging dat er wordt geambieerd om “alle, met publiek geld geproduceerde av-programma’s, dus ook produkties die van het kijk- en luistergeld van de Nederlandse bevolking zijn gemaakt, vrij raadpleegbaar te kunnen aanbieden”.³⁸ In het kader van het auteursrecht werd tenslotte gesteld dat auteursrechtelijke onduidelijkheden en belemmeringen zouden moeten worden opgeheven om met publiek geld gearchiveerd audiovisueel materiaal via acquisitie-, conserverings- en ontsluitingsactiviteiten daadwerkelijk openbaar toegankelijk te kunnen maken.³⁹

In het uiteindelijke eindrapport van de Stuurgroep wordt benadrukt dat de overheden een taak hebben met betrekking tot de blijvende beschikbaarheid van cultureel erfgoed en het realiseren van toegangsmogelijkheden voor het brede publiek. Er kon in de Stuurgroep echter geen overeenstemming worden bereikt over het oprichten van een Nationaal Audiovisueel Archief, daar er “nog onvoldoende algemeen draagvlak” zou bestaan bij de leden van de Stuurgroep. Aan de taak die bij de Instellingsbeschikking aan de Stuurgroep was opgedragen, kon aldus niet worden voldaan. In plaats daarvan stelt de Stuurgroep oprichting van een Samenwerkingsstichting en “clustering in de stichting Audiovisueel Archief Centrum (AVAC)” voor.⁴⁰ Waar de Stuurgroep een gezamenlijk beleid beoogde op te stellen met betrekking tot onder andere collectievorming en selectie, publieke toegankelijkheid en hergebruik “met als referentie een (*virtuele*) nationale audiovisuele collectie [cursivering toegevoegd]”, is de stuurgroep van mening dat ook met de gesuggereerde Samenwerkingsstichting verdere integratie mogelijk is. Verder wordt in het eindrapport tevens aandacht besteed aan de auteursrecht-kant van het onderwerp en wordt gepleit voor wijziging van de Auteurswet en de Wet op de Naburige Rechten gezien de spanning die deze opleveren met de kerntaken van audiovisuele archieven, zoals beschikbaarstelling. In dit kader wordt verwezen naar een rapportage van de ministeries van Justitie en WVC waarin aangegeven zou worden dat men het er over eens is dat de kerntaken van de archieven⁴¹ op auteurs- en nabuurrechtelijk gebied geregeld moeten worden.⁴² Tenslotte wordt naar de eindrapportage van de werkgroepen verwezen, die een “volledige en correcte inventarisatie geeft van de stand van zaken” en als referentiekader dient voor het verdere beleid van zowel de overheid als de Samenwerkingsstichting.⁴³

---

³⁵ NAA-werkgroepen 1994, p. 52.

³⁶ “Het op afroep beschikbaarstellen van av-archiefmateriaal voor raadpleging; het doelgericht ontsluiten van archiefmateriaal ten dienste van de doelgroep; het waar nodig leveren van ondersteuning bij het gebruik van av-bronnenmateriaal.” Deze voorziening zou zich richten op extern gebruik als “raadpleging wetenschappelijk onderzoek” en “raadpleging algemeen publiek”. Doelgroepen zijn “studenten, onderzoekers, algemeen publiek” (p. 46 en 53).

³⁷ NAA-werkgroepen 1994, p. 54.

³⁸ NAA-werkgroepen 1994, p. 54.

³⁹ NAA-werkgroepen 1994, p. 5 en 57.

⁴⁰ Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief 1994, p. 3-4.

⁴¹ “Verveelvoudiging ten behoeve van het bewaren van een werk in een (film)bewaarplaats en openbare vertoning *in eigen huis* [cursivering toegevoegd].”

⁴² Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief 1994, p. 7.

⁴³ Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief 1994, p. 8-9.

Het laatste element vóór het oprichtingsbesluit was het verzoek van de staatssecretaris van OCW aan de voorzitter van de Stuurgroep voor een nader persoonlijk advies over de nationale audiovisuele archiefsituatie naar aanleiding van de “uiteenlopende standpunten” over het rapport van de Stuurgroep.⁴⁴ Dit advies volgde in oktober 1995, en wederom wordt hierin ten eerste het nationale belang aangehaald van behoud van nationaal cultureel erfgoed, waar de AV-archivering tevens onder valt. Dit belang zou zelfs voorgaan boven de “belangen van afzonderlijke organisaties”. Interessant is de specifieke aandacht voor en nadruk op *toegankelijkheid*: dit nationale belang zou niet alleen het behoud behelzen, maar óók de toegankelijkheid van het gearhiveerde en geconserveerde erfgoed voor publiek en wetenschap.⁴⁵ Bovendien zou het hier een *publiek* belang betreffen, nu er sprake is van nationaal cultureel erfgoed en van instellingen die vrijwel geheel door de centrale overheid worden gefinancierd. Toegankelijkheid voor publiek en wetenschap zou ook onder dit publieke belang vallen, maar een gecentraliseerde catalogus zou onvoldoende zijn voor een actieve manier van raadpleging van het nationale culturele erfgoed.⁴⁶ Tevens zou er een publiekrechtelijk belang spelen in verband met de spanning tussen de Auteurswet en de Wet op de Naburige Rechten en de kerntaken van audiovisuele archieven.⁴⁷ In het advies wordt de voorkeur uitgesproken voor de totstandbrenging van één audiovisueel archief, zoals ook in het besluit van de ministerraad van oktober 1992 naar voren werd gebracht.⁴⁸ Wat betreft een gezamenlijk beleid, stelt het advies voor dat de staatssecretaris een erkenningsregeling opstelt voor audiovisuele archieven, waarbij erkenning “voorwaarde [is] voor bekostiging uit nationale collectieve middelen” met voorschriften voor toegankelijkheid als één van de onderdelen van deze erkenning.⁴⁹ Wat betreft de samenvoeging van de beleidsuitvoering wordt opgemerkt dat er weliswaar één centraal archief komt, maar dat daarin verschillende functies vervuld kunnen worden. Als voorbeeld noemt het advies het Omroepmuseum, dat publiekstoegankelijkheid zou kunnen toevoegen.⁵⁰

Uiteindelijk was het dit persoonlijk advies van de voorzitter van de Stuurgroep dat ‘op hoofdlijnen’ werd overgenomen in het besluit om - zoals aangekondigd in de brief van de staatssecretaris van 22 december 1995 - per 1 januari 1997 het Nationaal Audiovisueel Archief Centrum (NAVAC) tot stand te laten komen. Verder wordt in dit besluit tevens de in het advies vermelde noodzaak tot verdere uitwerking van het domein van het NAA en het NFM overgenomen. Hiertoe wordt de instellingen opgedragen om zelf met een voorstel te komen.⁵¹

In deze - zelf opgestelde - taakafbakening en taakverdeling is aandacht voor de verschillende facetten van de taak van het NAA. Voor het NAA-domein wordt het NAA een archieffunctie (op afroep toegang bieden aan alle typen gebruikers) en een bedrijfsarchieffunctie toebedeeld.⁵² Tevens wordt er voor het NAA wat documentatie- en informatiebestanden betreft een

---

⁴⁴ Brief van de Staatssecretaris van 22 december 1995 (kenmerk MLB/OP-95.3305).

⁴⁵ Vonhoff 1995, p. 4.

⁴⁶ Vonhoff 1995, p. 6.

⁴⁷ Vonhoff 1995, p. 6.

⁴⁸ Vonhoff 1995, p. 8.

⁴⁹ Vonhoff 1995, p. 9.

⁵⁰ Vonhoff 1995, p. 10.

⁵¹ Brief van de Staatssecretaris van 22 december 1995 (kenmerk MLB/OP-95.3305).

⁵² NAA en NFM 1997, p. 8.

loketfunctie voor onderzoek en onderwijs gezien - als inbreng van SFW - ,⁵³ en wordt er een ruimere museale functie - door de opname van het Omroepmuseum - erkend, uitgebreid tot audiovisuele media “in volle breedte”.⁵⁴

1.2 Daadwerkelijke oprichting en taakstelling: kernrollen en onderliggende activiteiten

Na de bespreking van de oprichtingsgeschiedenis onderzoekt deze sectie welke hoofdtaken Beeld en Geluid sinds zijn oprichting heeft vervuld. Zoals zal blijken, heeft het nationale audiovisuele archief een meerledige taak: enerzijds bedrijfsarchief van de publieke omroep, anderzijds cultuurhistorisch archief met museumtaak en daarnaast een rol op het gebied van educatie.⁵⁵ Deze functies zijn ook terug te zien in de Archiefovereenkomst tussen Beeld en Geluid, de publieke omroep en rechthebbendenorganisaties: de overeenkomst spreekt van archiverings-, educatie- en culturele functies. De rechthebbendenorganisaties hebben deze functies erkend.⁵⁶ De afspraken moeten leiden tot preservering van het erfgoed en het faciliteren van beschikbaarstelling ten behoeve van de genoemde functies.⁵⁷

Deze taken zijn uitdrukkelijk erkend op verschillende niveaus, maar alleen de bedrijfsarchieffunctie lijkt - zij het niet extensief of precies omschreven - te volgen uit de Mediawet. Blijkens de jaarlijkse miljoenenfinanciering uit verschillende bronnen aan Beeld en Geluid van overheidswege, lijkt de overheid het belang van de taken van het audiovisuele archief eveneens te onderkennen. Zo heeft het instituut in de afgelopen jaren een regulier budget toegekend gekregen van ongeveer 20 miljoen euro per jaar uit de mediabegroting (op grond van Artikelen 2.143 en 2.146(j) Mediawet 2008)⁵⁸ en ontvangt het in de periode 2007-2013 een projectsubsidie uit de cultuurbegroting van in totaal ruim 150 miljoen euro voor het project ‘Beelden voor de Toekomst’.⁵⁹ Voorts werd in 2006 een nieuw gebouw in gebruik genomen. De bouwkosten bedroegen ongeveer 60 miljoen euro. De financiering van de bouwkosten werd mogelijk gemaakt door een financieringsarrangement van Beeld en Geluid met de Bank der Nederlandse Gemeenten.⁶⁰ In 2002 besloot OCW het vergoedingenniveau voor huisvesting en exploitatie van het instituut te verhogen als gevolg van ingebruikname van het nieuwe gebouw.⁶¹

---

⁵³ NAA en NFM 1997, p. 10.

⁵⁴ NAA en NFM 1997, p. 12.

⁵⁵ In deze zin: Van Wijk 2000, p. 7.

⁵⁶ Archiefovereenkomst 2005, Artikel 1 en inleidende overwegingen.

⁵⁷ Archiefovereenkomst 2005.

⁵⁸ Zie onder andere de subsidiebeschikkingen van 20 juli 2009, 19 maart 2010, 16 mei 2011 en 1 maart 2012.

Overigens wordt in deze laatste beschikking aangegeven dat het begrotingstekort zal leiden tot bezuinigingen op de middelen voor de media, wat consequenties zal hebben voor de instellingen die bekostigd worden uit de mediabegroting. Zie voorts Artikel 15 (‘Media’) van de Rijksbegroting, beschikbaar via www.rijksbegroting.nl.

⁵⁹ Zie Artikel 14 (‘Cultuur’) van de Rijksbegroting. Ondanks het feit dat de subsidie uit de cultuurbegroting komt, loopt de departementale aansturing van het programma via de directie Media, Letteren, Bibliotheken. De subsidie voor het project wordt per jaar toegekend. Zie onder andere de reacties op de subsidieaanvragen uit 2007, 2009 en 2012. Het betreft een subsidie in de zin van Artikel 4 Wet op het Specifiek Cultuurbeleid.

⁶⁰ De BNG is “de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang” en draagt met “gespecialiseerde financiële dienstverlening (...) bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger” en “is [daarmee] essentieel voor de publieke taak”. Zie het jaarverslag van BNG 2006 op: <http://www.bng.nl/DocsComb/Publicaties/Jaarverslag%202006/jaarvers.%202.6%20laatste%204-4.pdf>. In

De kernrollen worden hieronder toegelicht, mede aan de hand van de taken en activiteiten die Beeld en Geluid in de praktijk uitoefent ter invulling hiervan. Op cultuurhistorisch gebied blijkt het instituut een belangrijke ‘de facto’ publieke taak te hebben.

Bedrijfsarchief

De daadwerkelijke oprichting van een nationaal audiovisueel archief heeft vanaf 1995 in fasen plaatsgevonden, toen drie audiovisuele archieven en het Omroepmuseum werden samengevoegd. De bedrijfsarchieffunctie is terug te voeren op dit oprichtingsproces: het beginpunt was de verzelfstandiging van het bedrijfsarchief van de publieke omroep, waarbij het beheer van de omroeparchieven en de exploitatie daarvan werden gebundeld in de Stichting Audiovisueel Archiefcentrum (AVAC, 27 december 1995).⁶² Hierin werden de andere te fuseren archieven gefaseerd ondergebracht: het Filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst in 1996, en het Omroepmuseum en de Stichting Film en Wetenschap in 1997.⁶³ Formeel gingen de onderscheiden taken – en de budgetten – van de archieven over op het AVAC, dat op 27 mei 1997 verder ging onder de naam Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (NAA).⁶⁴ In 2002 volgde opnieuw een naamswijziging: NAA werd de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.⁶⁵

De bedrijfsarchieffunctie ziet zowel op het beheer van de collectie omroepmateriaal, als op de exploitatie daarvan middels hergebruik. Deze functie zou ook als zodanig gelezen kunnen worden in de Mediawet: “de omroepvereniging [stelt] het programmamateriaal (...) ter beschikking aan de (...) aangewezen instelling voor het in stand houden en exploiteren van een media-archief”⁶⁶; dit is Beeld en Geluid. De collectie neemt elk jaar onder andere toe met ruim 22.000 uur radio-programma’s en 8.000 uur televisieprogramma’s van de landelijke publieke omroepen; sinds 2007 verloopt het productie- en archiefproces digitaal, zodat het grotendeels ‘born-digital’ materiaal betreft dat rechtstreeks het archief instroomt.⁶⁷ In deze functie faciliteert Beeld en Geluid hergebruik van programmamateriaal en fragmenten door de publieke omroep en

---

dit jaarverslag wordt de nieuwe Beeld en Geluid experience genoemd als project “voor het maatschappelijk belang” waarvan de bank de financiering verzorgt.

⁶¹ Zie het overzicht op <http://www.beeldengeluid.nl/facts-and-figures> en de brieven van de Staatssecretaris van OCW van 17 mei 2002 en 18 oktober 2002.

⁶² Brief van de Staatssecretaris van 22 december 1995 (kenmerk MLB/OP-95.3305).; Afschrift van de akte van oprichting van: Stichting Audiovisueel Archief Centrum, Amsterdam, 27 december 1995; *Kamerstukken II* 1993/94, 23793, nr. 3 (MvT).

⁶³ Zie ‘Overdracht Filmarchief Rijksvoorlichtingsdienst aan Stichting AVAC’, november 1997 en ‘Fusie stichtingen’ (Stichting Film en Wetenschap - Audiovisueel Archief en Stichting Audiovisueel Archief Centrum), 4 maart 1997.

⁶⁴ Afschrift van een akte houdende: statutenwijziging van: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (nieuwe naam), Hilversum, 27 mei 1997.

⁶⁵ Deze naamswijziging is meegenomen in de statutenwijziging van 2005.

⁶⁶ Zie Artikel 2.138a(3)(c) Mw.

⁶⁷ Zie Jaarverslag Beeld en Geluid 2011, beschikbaar via:

http://files.beeldengeluid.nl/pdf/Focus_op_de_Toekomst_Jaarverslag_2011.pdf. Zie ook Activiteitenplan Beeld en Geluid 2013. Andere onderdelen waarmee de collectie jaarlijks wordt uitgebreid zijn radio- en televisieprogramma’s van de commerciële omroepen (2.500 uur), alle STER-spotjes, uitzendingen in de zendtijd voor politieke partijen en muziekcd’s en dvd’s (10.000 per jaar); zie www.beeldengeluid.nl/feiten-en-cijfers. Zie ook Collectiebeleid Beeld en Geluid: als gevolg van de digitale infrastructuur, stroomt *alle* uitgezonden televisiemateriaal “van Nederlandse makelij” het archief in.

producenten, waardoor commerciële exploitatie mogelijk is. Beeld en Geluid zou hierbij “evident belang” hebben.⁶⁸ In de eerste statuten uit 1995 van het verzelfstandigde omroeparchief is de publieke omroep - en daardoor deze bedrijfsarchieffunctie eveneens - nadrukkelijker aanwezig in de doelomschrijving van de stichting dan in latere statuten. Zo richtten de activiteiten van “conserveren, ontsluiten, archiveren, beheren en beschikbaar stellen” zich op het behoud van “audio-, video- en filmmateriaal van de Nederlandse omroep en andere collecties”, terwijl dit in 1997 - in de statuten van het uit fusies voortgekomen Nederlands Audiovisueel Archief - is samengenomen onder “audiovisueel materiaal dat (...) van nationaal belang wordt geacht”. Ook wordt het omroep-archiefmateriaal in 1995 primair ten behoeve van de “landelijke omroepinstellingen als rechthebbenden” geëxploiteerd, en is deze activiteit in 1997 algemener geformuleerd als “het (doen) exploiteren van archiefmateriaal” en het “beschikbaar stellen van bijeengebracht audiovisueel materiaal (...) ten behoeve van (...) hergebruik en exploitatie”.⁶⁹ In latere statuten lijkt de taakstelling aldus verbreed te zijn; hierop wordt teruggekomen bij de bespreking van de tweede kernrol van cultuurhistorisch archief.

Waar in de totstandkomingsgeschiedenis van het nationale audiovisuele archief werd gewezen op de belangrijke taak van beschikbaarstelling, heeft de Raad voor Cultuur - het wettelijk adviesorgaan van de regering op het gebied van kunst, cultuur en media - het beheer van het bedrijfsarchief als hoofdtaak van Beeld en Geluid onderscheiden.⁷⁰ In die zin heeft de Raad Beeld en Geluid omschreven als “van vitaal belang” voor de publieke omroep. Overigens hecht de Raad voor Cultuur eveneens veel waarde aan de cultuurhistorische taak en het museale perspectief, die hieronder nader worden toegelicht: beide taken maken Beeld en Geluid tot een “essentieel onderdeel” van de omroepinfrastructuur en “van grote betekenis voor de Nederlandse samenleving”.⁷¹

Van belang is dat “nieuwe online toepassingen” hebben geleid tot grotere publicatiemogelijkheden en een toename in het hergebruik van audiovisuele producties.⁷² Vooruitlopend op de bespreking van de taken en positie van Beeld en Geluid in het digitale domein kan hier dan ook worden gewezen op de ontwikkeling van de bedrijfsarchieffunctie in de digitale omgeving, wat voor het NAA (vanaf 2002: Beeld en Geluid) in de periode 2001-2004 een “prioriteit” vormde. Activiteiten zoals digitalisering van het productie-, uitzend- en archiveerproces waren gericht op verbetering van de ontsluiting en toegankelijkheid en volgens door de Raad voor Cultuur “van groot belang”. Ook zou dit moeten leiden tot vergroting van het cultuurbereik, dat als een van de hoofdtaken van NAA’s “bijzondere positie in het bestel” - aangezien er geen “in omvang en taak vergelijkbare instellingen [zijn] in Nederland” - werd gezien.⁷³

---

⁶⁸ Raad voor Cultuur 1998, p. 8.

⁶⁹ Afschrift van de akte van oprichting van: Stichting Audiovisueel Archief Centrum, Amsterdam, 27 december 1995, Artikel 2(a) en (c); Artikel 2(b) en (c); Afschrift van een akte houdende: statutenwijziging van: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (nieuwe naam), Hilversum, 27 mei 1997, Artikel 2(b) en (c). De Statuten uit 2005 zijn overigens hetzelfde als de Statuten uit 1997.

⁷⁰ De Raad voor Cultuur adviseert zowel gevraagd als ongevraagd over het cultuurbeleid in Nederland. Adviezen van de Raad zijn niet bindend; zie <http://www.cultuur.nl/9/0/over-ons.aspx>.

⁷¹ Cultuurnota-advies 2005-2008, p. 1-2.

⁷² Van Loo 2000.

⁷³ Cultuurnota-advies 2001-2004, p. 16-17.

Cultuurhistorisch archief

De tweede kernrol is reeds in een vroeg stadium erkend: in het hierboven besproken onderzoek door Samsom-Veldkamp (1991) werden twee scenario's geschetst en de eerste - en geprefereerde - optie benadrukte de cultuurhistorische taak.⁷⁴ Ook is de verwijzing naar een aankondiging van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur in 1992 van belang: die zou er op wijzen dat "omroeparchieven een ruimere taak zullen krijgen dan alleen die van bedrijfsarchief".⁷⁵ Hiermee zou bedoeld kunnen zijn op een 'cultuurhistorische' taak. In deze taak heeft Beeld en Geluid een 'museale functie' om, zoals het vanaf de statuten van het NAA (1997) verwoord is, "binnen een museale setting het publiek kennis te laten maken met en inzicht te geven in de ontwikkeling en de betekenis van de media in Nederland". De activiteiten van "verzamelen, conserveren en presenteren" zijn hier op gericht.⁷⁶ In vergelijking met 1995 is de doelomschrijving van het nationale audiovisuele archief in die zin uitgebreid dat het publiek nu expliciet wordt genoemd, en de publieke omroep daarentegen niet meer als zodanig. De "zendgemachtigden" zijn dan ook niet langer de "belangrijkste gebruikersgroep", zoals vóór de totstandkoming van het NAA; het archief richt zich nu ook op "andere gebruikersgroepen zoals particulieren".⁷⁷ Uit een vergelijking tussen de historische en hedendaagse statuten kan worden opgemaakt dat de cultuurhistorische rol sinds 1997 meer naar voren lijkt te komen. Ook wat betreft de selectie van materiaal: vanaf die statuten wordt het doel van de stichting uitdrukkelijk gekoppeld aan "materiaal dat uit een *historisch danwel cultuurhistorisch oogpunt van nationaal belang* wordt geacht".⁷⁸ Deze taak is dus nauw verbonden aan het belang van audiovisueel erfgoed voor de samenleving, zowel wat betreft het behoud voor huidige en toekomstige generaties, als de toegankelijkheid ervan voor het algemene publiek door activiteiten als informeren en presenteren.⁷⁹ Andere activiteiten betreffende audiovisueel materiaal van nationaal belang zijn volgens de statuten "verzamelen, conserveren, ontsluiten en duurzaam bewaren".⁸⁰ Audiovisuele archieven behoren tot het nationale culturele erfgoed, zodat beargumenteerd is dat sprake is van een *publiek belang*.⁸¹ Het belang van audiovisueel erfgoed ligt onder andere in de rol die film, radio en televisie historisch gezien hebben gespeeld in de verspreiding van culturele en politieke ideeën en stromingen; ook is een verschuiving zichtbaar van "schriftelijke naar audiovisuele vormen van communicatie en informatieoverdracht".⁸²

Een dergelijke cultuurhistorische taak zou ook kunnen worden afgeleid uit de samenvoeging van de verschillende audiovisuele archieven met hun onderscheiden taken tot één nationaal archief. Deze totstandkomingsgeschiedenis is interessant vanuit het perspectief van de huidige taakstelling van Beeld en Geluid. Uit het feit dat elk archief een 'eigen inbreng' had, zowel inhoudelijk als budgettair, zou kunnen worden opgemaakt dat de geldende taak van het nationale

---

⁷⁴ Welters e.a. 1991.

⁷⁵ Besluit ministerraad 23 oktober 1992, p. 1.

⁷⁶ Zie Artikel 2 ('Doel') sub (e) van zowel 'Afschrift van een akte houdende: Statutenwijziging van: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (nieuwe naam)', Hilversum, 27 mei 1997 als 'Statutenwijziging', Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum, 30 mei 2005.

⁷⁷ Raad voor Cultuur 1998, p. 8.

⁷⁸ Afschrift van een akte houdende: statutenwijziging van: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (nieuwe naam), Hilversum, 27 mei 1997, Artikel 2(a); cursivering toegevoegd.

⁷⁹ In deze zin: Raad voor Cultuur 1998, p. 8.

⁸⁰ 'Statutenwijziging', Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum, 30 mei 2005, Artikel 2(a).

⁸¹ Vonhoff 1995, p. 4, 6.

⁸² Knelpuntennota Audiovisuele Archieven 1988. Zie ook Closs en Nikoltchev 2010, p. 6.

audiovisuele archief breder is dan alleen dat van omroeparchief. In één stichting werd beoogd “verschillende functies” samen te brengen; zo is de ‘inbreng’ van het Omroepmuseum omschreven als “de toegankelijkheid van het archief voor het publiek” - in andere woorden, een museale functie - en het ‘specialisme’ van de Stichting Film en wetenschap als “de toegankelijkheid van het archief voor de wetenschapsbeoefening.”⁸³

Beeld en Geluid stelt zelf dan ook een nationaal archief van audiovisuele media te zijn met een “brede waaier van publiekstaken” op educatief en publiek gebied, met daarnaast de bedrijfsarchieffunctie. Kernwoorden in de activiteiten van Beeld en Geluid zijn beheer, behoud en presentatie van audiovisueel erfgoed. Zo maakt het instituut materiaal toegankelijk via permanente tentoonstellingen (de ‘experience’, waar 16.000 uur programma’s te bekijken en beluisteren is en het archief “tot leven” komt) en tijdelijke exposities in het gebouw. Verder kan via de website worden gezocht in beeld- en geluidscatalogi om materiaal te bestellen, dat ‘on demand’ geleverd kan worden op dvd, mits de betreffende omroep toestemming geeft.⁸⁴ Ook is Beeld en Geluid betrokken bij projecten en in samenwerkingsverbanden met andere instellingen. De educatie- en digitale activiteiten van Beeld en Geluid komen hieronder aan de orde.

Ondanks deze aantoonbaar bredere taakstelling sprak de Mediawet tot 2008 - en slechts in één bepaling - van ‘omroeparchief’, wat vooral op de bedrijfsarchieffunctie lijkt te duiden. Overigens werd hieruit niet meer duidelijk dan dat een omroeparchief zou moeten worden geëxploiteerd en in stand gehouden.⁸⁵ De Mediawet 2008 spreekt op meer plaatsen over een ‘media-archief’, maar zoals hierboven aan de orde kwam, lijken deze verwijzingen ook vooral gericht op de taak van het in stand houden en exploiteren van een bedrijfsarchief, waaraan programmamateriaal ter beschikking wordt gesteld door de omroepvereniging (Artikel 2.138a(3)(c) Mw). Verder is ook in de Mediawet 2008 de publieke taak als zodanig niet geëxpliciteerd.⁸⁶ Mogelijk zou met enige moeite een verwijzing naar een meerledige taakstelling van Beeld en Geluid gelezen kunnen worden in de Memorie van Toelichting, waar het media-archief in relatie tot zowel het *mediabeleid* als het *cultuurbeleid* - namelijk: visitatie van instellingen voor (audiovisueel) erfgoed - behandeld wordt.⁸⁷ In de Memorie van Toelichting bij de wijziging van de Mediawet in 1993 zijn eveneens aanwijzingen te vinden voor de bredere hoedanigheid van het nationale audiovisuele archief. In de aanloop naar de “nieuw op te richten Stichting audiovisueel archiefcentrum”, waarin AVAC zou worden ondergebracht en de budgetten van de fuserende instellingen zouden worden samengevoegd, werd financiering uit de *omroepmiddelen* beoogd, terwijl het meerjarenplan zou worden betrokken bij het opstellen van de *Cultuurnota*.⁸⁸

---

⁸³ Vonhoff 1995, p. 10. Zie ook Welters e.a. 1991, p. 3. Zie ook Bijlage VI bij het Eindrapport van de Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief.

⁸⁴ Collectiebeleid Beeld en Geluid, p. 2. Zie ook <http://www.beeldengeluid.nl/zoeken-en-bestellen>. Overigens heft Beeld en Geluid in aanvulling op de kerncollectie van audiovisuele producties eveneens een ondersteunende collectie van niet-audiovisuele materialen, bestaand uit een foto- en objectencollectie en papieren archieven.

⁸⁵ Zie Artikel 28(j) Mediawet 1987 (oud), beschikbaar via: <http://www.cvdm.nl/dsresource?objectid=6429&type=org>.

⁸⁶ Zie de verwijzingen in de afdelingen omtrent ‘2.5.6 Nevenactiviteiten en overige bepalingen’, ‘2.6.1 Algemene bekostigingsafspraken’ en ‘2.6.4 Algemene mediareserve’. Deze verwijzingen hebben steeds dezelfde vorm van ‘in stand houden en exploiteren van een media-archief’. Zoals aangegeven, worden de omvang van de publieke taak en de financieringswijze hieruit niet duidelijk.

⁸⁷ *Kamerstukken II 2007/08*, 31356, nr. 3 (MvT).

⁸⁸ *Kamerstukken II 1993/94*, 23793, nr. 3 (MvT).

In latere Cultuurnota's en bijbehorende adviezen zijn de hoofdtaken inderdaad erkend. Vanaf 1997 werd "de vitale functie van het erfgoed voor de samenleving [verstevigd]", tegen de achtergrond van een toename in beheer en beschikbaarstelling van digitale archieven. De betekenis van archieven als "bewaarplaatsen van cultureel erfgoed" moest zichtbaar worden gemaakt voor "brede groepen van de samenleving".⁸⁹ Het beleid van het archief met nationale taakstelling zou moeten worden ontwikkeld in de context van "het algemeen cultuurhistorisch belang van het materiaal".⁹⁰ In deze hoedanigheid is Beeld en Geluid omschreven als "schatbewaarder [...] van een groot deel van het media-erfgoed" die zich heeft ontwikkeld "van archief voor professionals tot een "brede culturele instelling".⁹¹

Beeld en Geluid is dus meer dan alleen het bedrijfsarchief van de publieke omroep. Bovenstaande maakt duidelijk dat Beeld en Geluid een meerzijdige taak heeft: naast de bedrijfsarchieffunctie, vervult het ook een cultuurhistorische of museale taak waarin audiovisueel erfgoed beschikbaar wordt gesteld aan het publiek. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft deze bredere taak erkend en gesteld dat Beeld en Geluid in 2006 in een nieuw gebouw zou worden ondergebracht om de cultuurhistorische taak (namelijk "collecties te tonen" en de "archieven open te stellen") "zo goed mogelijk" te kunnen uitvoeren.⁹² Sommige auteurs hebben gesteld dat Beeld en Geluid "de publieke taak [heeft] om haar collectie zo breed en open mogelijk beschikbaar te maken".⁹³ De volgende sectie behandelt daarom de relevantie van de activiteiten van Beeld en Geluid in de digitale omgeving, gezien de mogelijkheden die digitalisering biedt voor de toegankelijkheid van cultureel erfgoedcollecties.

Educatieve taak

In aanvulling op de kerntaken van bedrijfsarchief en cultuurhistorisch instituut, heeft Beeld en Geluid een derde taak op het gebied van onderwijs. De financiering die Beeld en Geluid ontvangt uit de mediabegroting wordt dan ook aangewend voor activiteiten zoals conservering, ontsluiting en educatie.⁹⁴

Deze educatieve taak is vanaf 1997 terug te zien in de doelomschrijving van de stichting in de statuten: de stichting bevordert het gebruik van historisch audiovisueel materiaal in het onderwijs en in culturele instellingen.⁹⁵ In dit opzicht stelt Beeld en Geluid dat het zich conform de opdracht van het ontwikkelen van een infrastructuur voor het beheer en behoud van het nationale audiovisuele erfgoed en het vergroten van het bereik van de collecties heeft ontwikkeld tot een brede culturele instelling die ook scholen, universiteiten en het grote publiek bedient. Het gebouw wordt veel door scholen bezocht en Beeld en Geluid ontwikkelt educatieve programma's en producten.⁹⁶ Ook heeft het instituut gewezen op de "breedte van de opdracht" die het zou

---

⁸⁹ Cultuurnota 1997-2000.

⁹⁰ Raad voor Cultuur 1998, p. 8.

⁹¹ Cultuurnota-advies 2005-2008 respectievelijk Aanvullend cultuurnota-advies 2005-2008.

⁹² Cultuurnota 2005-2008.

⁹³ Wissink en Oomen 2010, p. 103.

⁹⁴ Cultuurnota 2005-2008.

⁹⁵ Zie de Statuten uit 1997 en 2005; overigens is 'historisch' weggelaten in het artikel uit 2005, dat voorts spreekt van '(audiovisuele) media'.

⁹⁶ Zie www.beeldengeluid.nl/geschiedenis-0 en www.beeldengeluid.nl/onderwijs.

hebben gekregen bij de oprichting, namelijk niet alleen een functie als bedrijfsarchief, maar ook culturele en educatieve functies.⁹⁷

De educatieve functie, zoals die in de Archiefovereenkomst wordt genoemd, is met name gericht op het bevorderen van de toegankelijkheid van het audiovisueel materiaal voor onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, en van informatie daarover.⁹⁸ De bespreking van de digitale activiteiten van Beeld en Geluid in de volgende paragraaf laat zien dat digitale beschikbaarstelling van materiaal voor onderwijsdoeleinden onder bepaalde voorwaarden is toegestaan. Zo biedt Beeld en Geluid diverse online diensten aan voor verschillende onderwijsniveaus en is het instituut betrokken bij samenwerkingsverbanden op dit gebied. Ook heeft Beeld en Geluid een functie in het bevorderen van mediawijsheid; het faciliteert het centrale loket van het expertisecentrum en is met andere organisaties verantwoordelijk voor het landelijke programma voor kennisontwikkeling over mediawijsheid.⁹⁹ De Raad voor Cultuur heeft gesteld dat Beeld en Geluid “in een medialiserende wereld” van groot belang is voor projecten op het gebied van mediawijsheid, als gevolg van het “audiovisueel archief dat het beheert en de kennis en missie die het heeft”.¹⁰⁰ De Raad acht het van essentieel belang dat burgers kennis en toegang hebben tot de geschiedenis en de producten van de media, in het bijzonder de audiovisuele media”. Daarbij wordt gesteld dat het onderwijs het belang van audiovisuele media onderkent en beroep doet op historisch beeldmateriaal.¹⁰¹

Vooruitlopend op de digitale activiteiten van Beeld en Geluid zijn de overwegingen omtrent het project ‘Beelden voor de Toekomst’ relevant. Het projectplan geeft aan dat een “eventuele monopolisering van de audiovisuele collecties door private geldschieters afbreuk [zou] doen aan het maatschappelijk belang en de educatieve waarde van veel materiaal”. De subsidieverlening overweegt dat het project onder gepaste voorwaarden het geconserveerde en gedigitaliseerde audiovisuele materiaal beschikbaar zal stellen voor educatieve, culturele en maatschappelijke doeleinden. De minister geeft aan dat door Beelden voor de Toekomst – “een ambitieus en waardevol project” - het audiovisuele erfgoed bewaard zal blijven en gebruikt zal worden, onder andere door het onderwijs en burgers.¹⁰² De terugverdienverplichting waarmee Beeld en Geluid in het kader van Beelden voor de Toekomst werd belast, zou voor een groot deel gerealiseerd moeten worden via het onderwijs.¹⁰³ De financiering van educatieve activiteiten is steeds afkomstig geweest uit additionele middelen; met het aflopen van Beelden voor de Toekomst in 2014, komt hiervan een groot deel te vervallen.¹⁰⁴ Met het oog hierop heeft de minister van OCW Beeld en Geluid gevraagd om een nadere toelichting van de onderwijsactiviteiten en de

---

⁹⁷ Aanvullend cultuurnota-advies 2005-2008.

⁹⁸ Archiefovereenkomst 2005, Artikelen 10-13a.

⁹⁹ Collectiebeleid Beeld en Geluid, p. 8. Zie ook Artikel 15 van Rijksbegroting 2013 (http://www.rijksbegroting.nl/2013/voorbereiding/begroting,kst173863_16.html). Zie ook Raad voor Cultuur Advies Mediawijsheid 2005, p. 15-16. De Raad noemt daar als voorbeeld het project Teleblik, dat onderwijs vrij toegang biedt tot de bronnenbank in een gesloten digitale omgeving. Het betreft een project van Beeld en Geluid, Teleac (nu NTR) en Kennisnet.

¹⁰⁰ Raad voor Cultuur Advies Mediawijsheid 2005, p. 23-24.

¹⁰¹ Raad voor Cultuur Advies Deltaplan voor het Filmbehoud 2005, p. 2.

¹⁰² *Kamerstukken II* 2006/07, 25434, nr. 30.

¹⁰³ Strategie Onderwijsdiensten 2011.

¹⁰⁴ Activiteitenplan 2013, p. 2.

wijze waarop de kosten zullen worden opgevangen.¹⁰⁵ Beeld en Geluid wijst onder andere op een samenwerkingsverband met Stichting VO-content, die is opgericht met het doel “om een collectie digitaal leermateriaal te vormen en beschikbaar te stellen” aan het voortgezet onderwijs.¹⁰⁶

1.3 Positie en taak Beeld en Geluid in het digitale domein

Al in de Cultuurnota van 1997-2000 wordt gewezen op de “mogelijkheden van de digitale techniek” voor uitwisseling van gegevens. Dit zou de “schat aan informatie” en “het geheugen van de samenleving” zoals vervat in het culturele erfgoed langs de “digitale weg ter beschikking van actuele en potentiële gebruikers [kunnen stellen]”.¹⁰⁷ De digitale ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de Mediawet 2008. De Memorie van Toelichting wijst op veranderend mediagebruik, als gevolg waarvan de publieke omroep een “multimediale taak” zou hebben om in het “drukke, digitale medialandschap” van de “digitale toekomst” een rol te blijven spelen.¹⁰⁸ Tegen die achtergrond bevat de Mediawet de opdracht aan de NPO en de publieke media-instellingen om technologische ontwikkelingen te benutten om als onderdeel van hun publieke taak “media-aanbod aan het publiek aan te bieden via nieuwe media- en verspreidingstechnieken”. Dit roept de vraag op of dit niet zou kunnen, of moeten, worden doorgetrokken naar de activiteiten van het nationale audiovisuele archief, in andere woorden: of Beeld en Geluid in staat zou moeten zijn om vanuit de cultuurhistorische taak de audiovisuele collecties via nieuwe verspreidingstechnieken online beschikbaar te stellen aan het grote publiek. Zelf heeft Beeld en Geluid in elk geval de missie om “het beste audiovisuele archief in het digitale domein te zijn”.¹⁰⁹ Interessant is het advies van de Raad voor Cultuur betreffende de Cultuurnota 2005-2008, waarin wordt gewezen op het streven van Beeld en Geluid om zich “on line te presenteren” en de digitale collectie “via breedbanddistributie beschikbaar [te] stellen aan (...) het brede publiek”. In aansluiting hierop stelt de Raad dat het digitaal toegankelijk maken van de collectie tot de “reguliere taken van een hedendaags museum” behoort, zodat dit “hoge prioriteit” verdient.¹¹⁰

De voordelen van digitalisering worden in sterke mate gezien voor de erfgoedsector. Het belang van digitalisering ligt namelijk enerzijds in de mogelijkheden voor het *behoud* van content, ook al kent deze praktijk zijn eigen conserveringsvraagstukken en -knelpunten. Anderzijds neemt de *toegankelijkheid* van cultureel materiaal toe als erfgoedinstellingen hun collecties digitaliseren. Het gebruik van de collectie kan worden vergroot, en “snel en op een betekenisvolle manier” worden aangeboden aan gebruikers.¹¹¹ Op die manier kunnen culturele instellingen aansluiten bij veranderend mediagebruik en de veranderende wensen van het publiek: dat wil “op maat” bediend worden en het internet biedt hiervoor veel opties.¹¹² Deze ontwikkelingen zijn ook

---

¹⁰⁵ Zie Subsidiebeschikking 2011, p. 2; in Subsidiebeschikking 2012, p. 2 wordt aangegeven dat aan het verzoek voldaan is.

¹⁰⁶ Strategie Onderwijsdiensten 2011, p. 1.

¹⁰⁷ Cultuurnota 1997-2000, p. 71-72.

¹⁰⁸ *Kamerstukken II* 2007/08, 31356, nr. 3 (MvT).

¹⁰⁹ Zie <http://www.beeldengeluid.nl/missie-en-beleid>.

¹¹⁰ Cultuurnota-advies 2005-2008, p. 4.

¹¹¹ Wissink en Oomen 2010, p. 90-91; Raad voor Cultuur 2003, p. 14.

¹¹² Raad voor Cultuur 2003, p. 31.

relevant voor de activiteiten van Beeld en Geluid: “de expliciet cultuurhistorische doelstelling” zou “bij uitstek [gerealiseerd kunnen] worden dankzij het digitaliseren van collecties”.¹¹³

Een aantal rechten en beschikbaarstellingsvormen is geregeld in de Archiefovereenkomst tussen Beeld en Geluid, de NOS als toenmalig vertegenwoordiger van de landelijke publieke omroepen, en rechthebbendenorganisaties. Op grond van de Archiefovereenkomst kan bijvoorbeeld de *catalogus* worden geraadpleegd ter plaatse bij Beeld en Geluid, via intranet, via internet of een ander elektronisch distributienetwerk. De daarin vervatte *werken* kunnen echter alleen ter plaatse, of via een gesloten intranet - namelijk, alleen toegankelijk voor medewerkers en binnen de muren - worden geraadpleegd door bijvoorbeeld potentiële gebruikers van educatieve en culturele functies van Beeld en Geluid, potentiële (her)gebruikers van het materiaal en potentiële derde-exploitanten.¹¹⁴ Ook vereenvoudiging voor beschikbaarstelling aan bepaalde zustererfgoedinstellingen is toegestaan.¹¹⁵ Wat betreft de toegankelijkheid van audiovisueel materiaal voor onderwijs en onderzoek, is bepaald dat incidenteel kopieën beschikbaar kunnen worden gesteld voor het uitsluitend doel van onderwijs- of onderzoeksgebruik binnen de muren van dergelijke instellingen; mogelijk valt ook online beschikbaarstelling hieronder, aangezien dit niet nader is gedefinieerd. Waar online toegang tot content voor het brede publiek buiten de Archiefovereenkomst lijkt te vallen, lijkt online toegang in ieder geval mogelijk via aanvullende overeenkomsten over “het raadpleegbaar maken van audiovisueel materiaal door middel van een besloten netwerk” in onderwijsinstellingen. Er kunnen nadere voorwaarden worden gesteld, bijvoorbeeld wat betreft vergoedingen voor de rechthebbenden.¹¹⁶ Aan overige culturele instellingen kan in het kader van het bevorderen van de toegankelijkheid voor het publiek binnen een museale setting materiaal beschikbaar worden gesteld voor viewing binnen de muren van die instelling, of kunnen fragmenten openbaar worden gemaakt ter ondersteuning van “een museale expositie”.¹¹⁷ De term ‘museaal’ wordt hieronder nader besproken. Toegang voor het publiek valt in de overeenkomst onder de ‘culturele functies’, die het “bevorderen van de toegankelijkheid van een catalogus van Beeld en Geluid en de daarin vervatte werken in het kader van de (...) Media Experience” tot doel hebben. Toegestane activiteiten betreffen dan ook slechts *on site* weergave en vertoning van audiovisuele fragmenten uit de (digitale) collectie. Een stap verder is de vraag of die gedigitaliseerde collecties online aangeboden en door het publiek geraadpleegd zouden moeten kunnen worden op grond van de ‘de facto’ publieke taak van Beeld en Geluid; audiovisueel materiaal leent zich er in elk geval goed voor om on demand vanuit huis bekeken en beluisterd te worden door de gebruiker.

Het bovenstaande maakt duidelijk dat niet alleen de gebruikerswensen veranderen: de rol van audiovisuele archieven past zich eveneens aan op het digitale domein. Dat is ook nodig om archieven hun rol van autoriteit of gids via het bieden van reflectie en duiding, te laten blijven uitoefenen in het digitale domein. De “traditionele kwaliteiten” van archieven - beheren, ontsluiten en beschikbaarstellen - moeten op een andere manier worden ingevuld als deze worden doorgetrokken naar de online omgeving. Voorbeelden van digitale activiteiten zijn archivering van born digital materiaal, een toename in interactiviteit, en online distributie van

---

¹¹³ Wissink en Oomen 2010, p. 106; Van Loo 2000.

¹¹⁴ Archiefovereenkomst 2005, Artikel 7.

¹¹⁵ Archiefovereenkomst 2005, Artikel 8.

¹¹⁶ Archiefovereenkomst 2005, Artikel 10-12.

¹¹⁷ Archiefovereenkomst 2005, Artikel 16.

materiaal naar diverse gebruikers zoals het algemene publiek. Verder is “online toegang tot een groot deel van de catalogus, al dan niet achter betaalde muren” als “essentieel” beschouwd voor deze ontwikkeling vanwege het belang dat wordt gehecht aan het delen van content.¹¹⁸ De toepassing van digitale technologie is zelfs een “cruciale factor” genoemd in de context van kennis en informatie, omdat informatiebronnen aan elkaar gekoppeld kunnen worden en beschikbaargesteld aan verschillende gebruikersgroepen.¹¹⁹ Het is dan ook van belang dat audiovisuele archieven “een plek claimen in het digitale domein”. Wat betreft de specifieke positie van Beeld en Geluid, is een nieuwe invulling van de rol omschreven als “een open beschikbaar digitaal platform voor mediadiensten”.¹²⁰ Sinds 2006 is Beeld en Geluid onderdeel van een infrastructuur voor digitale productie, uitzending en archivering. Het zou beargumenteerd kunnen worden dat de in de statuten omschreven activiteiten ruimte laten voor deze digitale taakuitoefening en toegankelijkheid, aangezien relevante termen als ‘duurzaam bewaren’, ‘beschikbaar stellen’ en ‘presenteren’ neutraal geformuleerd zijn en niet nader gespecificeerd, zodat online vormen er ook onder zouden kunnen vallen om de taakvervulling en maatschappelijke legitimiteit van het nationale audiovisuele archief te optimaliseren.

Eveneens van belang is de uitleg van de term ‘museale setting’ of ‘museale expositie’, waarin het publiek toegang zou hebben tot audiovisueel erfgoed. Deze term, die tevens voorkomt in de statuten van Beeld en Geluid, lijkt in bovengenoemde Archiefovereenkomst toegespitst op de fysieke omgeving *binnen de muren* van erfgoedinstellingen. De vraag is echter of ‘museaal’ tegenwoordig niet ruimer dan ‘on site’ uitgelegd kan worden in die zin deze notie ook de online omgeving zou omvatten en dus uitgebreid zou kunnen worden naar het digitale domein, gezien recente initiatieven van musea voor een digitale component bij exposities¹²¹, geheel digitale tentoonstellingen¹²², of projecten zoals Google Art¹²³ en Europeana - waar Beeld en Geluid overigens ook bij betrokken is in verschillende projecten¹²⁴. Beeld en Geluid heeft veel - met publiek geld - gedigitaliseerd materiaal dat aan het brede publiek online ter beschikking zou kunnen worden gesteld in het kader van de cultuurhistorische archieffunctie en dus verder zou gaan dan alleen raadpleging van de catalogus. Aangezien beschikbaarstelling aan het publiek als een belangrijk onderdeel van het doel van Beeld en Geluid kan worden beschouwd, zou online toegang tot de collectie van grote betekenis zijn voor de vervulling van die maatschappelijke taak. Met name bij ‘oud’ materiaal waarvoor (commerciële) exploitatie wellicht minder interessant is voor de publieke omroepen kan een rol voor het nationale audiovisuele archief zijn weggelegd.

---

¹¹⁸ Van Loo 2000.

¹¹⁹ Raad voor Cultuur 2003, p.

¹²⁰ Wissink en Oomen 2010, p. 91.

¹²¹ Zie bijvoorbeeld de ‘digitale bladerboeken’ in het Teylers museum. Dit betreft boeken die niet permanent geëxposeerd zijn en kunnen in een museumzaal worden ingezien:
<http://www.teylersmuseum.eu/index.php?item=113>.

¹²² Een voorbeeld is het pilot-project ‘Museumtours. Tentoonstellingen on demand’, waarbij tentoonstellingen worden vastgelegd “met loopfragmenten en 360 graden-opnamen” zodat bezoekers via internet museale presentaties kunnen bezoeken vanuit hun “luie stoel thuis” en virtueel door de tentoonstelling kunnen navigeren. De missie is het publieksbereik van musea en hun aanbod te vergroten; zie <http://www.museumtours.nu/>. Een ander voorbeeld van een digitale tentoonstelling is het ‘born digital’ museum over Hella Haasse dat in 2008 werd gerealiseerd:
<http://www.hellahaassemuseum.nl/>.

¹²³ Zie <http://www.googleartproject.com>.

¹²⁴ Zie <http://www.europeana.eu/portal>.

In een aantal recente projecten waarbij Beeld en Geluid betrokken is, staat online toegankelijkheid inderdaad centraal. Dit is echter steeds in projectverband; op grond van een publieke taak zou dit mogelijk doorgetrokken kunnen worden naar de hele collectie om ook buiten projecten om de cultuurhistorische taak te kunnen uitoefenen. Een voorbeeld van een project is het massadigitaliseringsproject 'Beelden voor de Toekomst', een samenwerkingsverband tussen Beeld en Geluid, het Nationaal Archief en het Filmmuseum (nu: Eye Filminstituut) met als doel het totstandbrengen van "een pool aan hoogwaardige publiek toegankelijke audiovisuele content"; inmiddels is ruim 180.000 uur gedigitaliseerd. Het project is gericht op zowel behoud als ontsluiting en als gevolg een groter publieksbereik; het uitgangspunt is dan ook "een zo breed mogelijke beschikbaarheid van het audiovisuele materiaal voor iedereen", ook online. Dit hoeft niet per definitie kosteloos te zijn. Gesteld wordt dat de markt geen geschikte oplossing biedt voor de conservering en digitalisering van het audiovisuele erfgoed.¹²⁵ Het project loopt zeven jaar. In de subsidietoekenningen wordt het belang van het project benadrukt: "audiovisueel erfgoed is een belangrijke basis voor onze cultuurbeleving" en "audiovisueel erfgoed is van toenemend belang". Ook wordt gewezen op de maatschappelijke en economische voordelen van makkelijkere beschikbaarheid van audiovisueel erfgoed.¹²⁶ Een digitaal platform dat Beeld en Geluid ook gebruikt, is YouTube. Het instituut heeft sinds 2007 een eigen kanaal, waar video's uit de Polygoon-collectie ("de bioscoopjournaals van weleer") beschikbaar worden gesteld aan het publiek. Het kanaal heeft inmiddels meer dan 4000 abonnees en het totaal aantal videoweergaven bedraagt ruim 6 miljoen.¹²⁷

Tenslotte is de recente motie Peters/Van der Ham interessant, waarin zij naar aanleiding van het beschikbaarstellen van programmeergegevens door de NPO verzoeken om "in de Mediawet een vergelijkbare bepaling ten behoeve van het digitaal beschikbaarstellen van de programma's door Beeld en Geluid op te nemen".¹²⁸ Hierop heeft de minister gereageerd dat zij het onwenselijk acht om een bepaling in de Mediawet op te nemen, omdat de Auteurswet al "kaders [zou stellen] voor (her)gebruik van materiaal en de bestaande praktijk van digitale beschikbaarstelling". Ook stelde zij dat "binnen de wettelijke kaders al zoveel mogelijk programmamateriaal ter beschikking wordt gesteld", onder andere archiefmateriaal via Europeana. Verder wijst zij op de activiteiten van de publieke omroep zelf: het toegankelijk maken van "recent eigen materiaal" via Uitzending Gemist en "bij wijze van experiment ook ouder materiaal via de Video on Demand dienst (VOD-dienst) van Ximon".¹²⁹ Dit platform is voortgekomen uit het Beelden voor de Toekomst-project. In eerste instantie gaf de NPO geen toestemming aan individuele omroepen om mee te werken, maar inmiddels is overeenstemming bereikt voor een proefperiode.¹³⁰

---

¹²⁵ Projectplan Beelden voor de Toekomst 2005, p. 5-7. Zie ook <http://beeldenvoordetoeekomst.nl/>.

¹²⁶ Subsidiebeschikking consortium 'Beelden voor de Toekomst' 2007. De subsidie wordt per kalenderjaar verleend.

¹²⁷ Zie <http://www.youtube.com/user/BeeldenGeluid?gl=NL&hl=nl>, <http://www.beeldengeluid.nl/nieuws/201112/youtube-kanaal-beeld-en-geluid-5-miljoen-keer-bekeken> en Activiteitenplan Beeld en Geluid 2013, p. 9-10.

¹²⁸ *Kamerstukken II* 2010-2011, 32827, nr. 23.

¹²⁹ *Kamerstukken II* 2011-2012, 33000-VIII, nr. 59.

¹³⁰ Zie: <http://beeldenvoordetoeekomst.nl/nl/news/televisieseries-uit-verleden-voorlopig-niet-online-toegankelijk-voor-publiek>. Zie ook de beoordeling op http://www.publiekeomroep.nl/system/files/93/original/AVRO_Ximon.pdf. De proefperiode loopt van 25 oktober 2011 tot 25 april 2013.

II - Audiovisuele archieven in het buitenland

Wat is de (wettelijke) positie van audiovisuele archieven in andere landen? Mogelijk kan inzicht in de buitenlandse praktijk inspiratie bieden voor de Nederlandse situatie. De volgende paragrafen zoeken daarom aan de hand van twee landenstudies kort uit of en in hoeverre buitenlandse audiovisuele archieven een wettelijke basis hebben en hoe dit is vormgegeven. De landenstudies richten zich op Frankrijk (INA) en Engeland (BBC Archives).

2. Landenstudie 1: Frankrijk - Institut National de l'Audiovisuel (INA)

De taken van het Franse nationale audiovisuele instituut (INA) zijn gericht op het archiveren en presenteren van uitzendingen van de Franse radio (vanaf 1929) en televisie (vanaf 1949).¹³¹ Het betreft materiaal van zowel de publieke als de commerciële omroepen.¹³² Dit hoofdstuk analyseert welke publieke taak INA heeft, hoe deze in de wet is omschreven en welke activiteiten worden uitgeoefend ter vervulling van die taak. Hierbij zal duidelijk worden dat INA het audiovisuele materiaal met name beschikbaar stelt via twee complementerende kanalen: een website gericht op professionals in de audiovisuele sector (Inamédiapro.com, sinds 2004) en een website voor het algemene publiek (ina.fr, sinds 2006).¹³³ De werkwijze van INA laat zien dat een publieke taak en commerciële activiteiten verenigbaar kunnen zijn.¹³⁴

2.1 Juridische status en taakstelling

Het audiovisuele archief INA is een van de - van elkaar onafhankelijke - organisaties die in 1974 zijn opgericht bij de opsplitsing van de Office de Radiodiffusion-Télévision Française (ORTF), de instantie die tot die tijd van staatswege het televisie- en radiouitzendmonopolie had.¹³⁵ INA lijkt aldus als bedrijfsarchief begonnen te zijn¹³⁶, maar hieronder zal blijken dat de taak breder is. Als “établissement public de l'état à caractère industriel et commercial”¹³⁷ - een publiekrechtelijke instelling die een publieke dienstverleningsactiviteit uitoefent - heeft dit audiovisuele archief een specifieke juridische status onder het Franse recht. Uit deze positie volgt zowel de publieke dienstopdracht, als de mogelijkheid om deze taak te ondersteunen door

¹³¹ Zie Auffret en Bachimont 1999.

¹³² Korteweg en Hugenholtz 2011, p. 58.

¹³³ Zie een beknopt chronologisch overzicht op: <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/background.html>. Zie verder: www.ina.fr en www.inamediapro.com. Een ander kanaal richt zich op studenten, universiteiten, onderzoekers en andere professionals; zij kunnen de catalogus van materiaal afkomstig uit wettelijk depot raadplegen op <http://www.ina-sup.com/>; het materiaal zelf is in te zien in regionale centra van INA.

¹³⁴ Maron 2011, p. 5.

¹³⁵ Zie <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/background.html>. De andere organisaties die voortkwamen uit de splitsing waren Radio France, Télévision française 1 (TF 1), Antenne 2 (A2), France Régions 3 (FR3), Télédiffusion de France en Société française de production. De goederen, rechten en verplichtingen van de ORTF gingen over op deze publiekrechtelijke instellingen; zie Artikel 33 van de wet uit 1974; zie voor INA meer specifiek Décret n° 74-947 du 14 novembre 1974 relatif au transfert à l'institut de l'audiovisuel de biens, de droits et d'obligations de l'Office de radiodiffusion-télévision française. Zie ook Coupard 2012.

¹³⁶ In gelijke zin: Mussou 2012.

¹³⁷ Loi n° 74-696 du 7 août 1974 relative à la radiodiffusion et à la télévision, Artikel 3. Deze wet is beschikbaar via: <http://www.legifrance.gouv.fr>. De laatste wetwijziging dateert uit 1979 en betreft voornamelijk bepalingen omtrent het personeel en de financiën van de omroep.

commerciële activiteiten.¹³⁸ INA's activiteiten ter uitoefening van de toegekende missie worden in de volgende paragraaf verder besproken. Eerst worden de plaats en publieke taak van INA in de wet onderzocht.

Diverse wetten hebben de missie van INA als publieke dienst bepaald.¹³⁹ Ten eerste volgen de oprichting en de publieke taak van het instituut uit Artikel 3 van de Franse Omroepwet (1974). Artikel 3 schrijft de oprichting van een audiovisueel instituut voor, dat in het bijzonder wordt belast met “de la conservation des archives, des recherches de création audiovisuelle et de la formation professionnelle”. Hieruit volgt dat het audiovisuele instituut INA bij wet een meerzijdige publieke taak is opgedragen, namelijk het behoud van de Franse radio- en televisiearchieven, onderzoek en (beroeps)scholing.¹⁴⁰ In Artikel 49 van de Franse Vrijheid van Communicatiewet (1986) worden de taken omschreven als conservering en exploitatie, waarbij de exploitatie moet plaatsvinden op grond van de voorwaarden uit het ‘cahier des missions et des charges’ dat bij decreet wordt vastgesteld. Verder stelt dit extensieve artikel dat het instituut zal bijdragen aan innovatie en onderzoek.¹⁴¹ INA zelf vat de missie eveneens samen als “conservation” en “valorisation” van het erfgoed¹⁴²: behoud en exploitatie, vergelijkbaar met de termen uit de Nederlandse Mediawet. In het geval van INA zijn de toepassingsvereisten voor de wet van 1974 echter nader gespecificeerd in uitvoeringshandelingen (‘décrets’).¹⁴³ Zo is bepaald dat INA bijdraagt aan de uitvoering van de publieke dienstverlening van de Franse omroep, conform de missies die in Artikel 3 van de wet van 1974 zijn omschreven.¹⁴⁴ Ook zijn in dit decreet bepalingen over het budget en de financieringsbronnen opgenomen. De financiering is onder andere afkomstig uit een vast bedrag, vergoedingen voor verleende diensten, de waarde van het aan de instelling toegewezen erfgoed en subsidies.¹⁴⁵ Uit deze bronnen blijkt dat INA deels zelf verantwoordelijk is voor de inkomsten. Het instituut moet voor 34% van het inkomen zorgen en de Franse staat voorziet in 66% van het budget.¹⁴⁶ Voor zover niet onverenigbaar met latere wetten, vloeien de geldende specificaties voort uit het decreet van 1987. Hierin is opgenomen dat het nationale audiovisuele instituut moet zorgen voor de opslag, bewaring, conservering en restauratie van de audiovisuele archieven die het in eigendom heeft of via het wettelijk depot binnenkrijgt. Verder bepaalt dit decreet dat het instituut het audiovisuele erfgoed moet exploiteren. Voor deze taken moet het instituut met name middelen betreffende “d’informatique documentaire” aanwenden; dit ziet op computertoepassingen betreffende informatieopslag en opvraging.¹⁴⁷ Zoals aangegeven, worden de missies nader gepreciseerd in

---

¹³⁸ Maron 2009, p. 2; Maron 2011, p. 5.

¹³⁹ Zie een overzicht van relevante wetten, decreten en wijzigingen betreffende INA op: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&page=1&idSarde=SARDOBJT000007104517&ordre=null&nature=null&g=ls>. Zie ook het overzicht op: <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/legal-framework.html>.

¹⁴⁰ Loi n° 74-696 du 7 août 1974 relative à la radiodiffusion et à la télévision, Artikel 3.

¹⁴¹ Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication. Deze wet is meerdere malen gewijzigd, recentelijk in 2006, waarbij onder andere Artikel 49 werd aangepast.

¹⁴² Zie <http://www.ina.fr/statique/affiche/page/faq>.

¹⁴³ Loi n° 74-696 du 7 août 1974 relative à la radiodiffusion et à la télévision, Artikel 9.

¹⁴⁴ Décret n° 74-946 du 14 novembre 1974 relatif à l’institut de l’audiovisuel, Artikel 1.

¹⁴⁵ Décret n° 74-946 du 14 novembre 1974 relatif à l’institut de l’audiovisuel, Artikelen 15-19.

¹⁴⁶ Korteweg en Hugenholtz 2011, p. 59. Dit is ook zo in het huidige Contrat d’objectifs et de moyens entre l’Etat et l’Ina van 2010-2014; zie hierover Maron 2011.

¹⁴⁷ Zie de bijlage bij Décret du 13 novembre 1987 portant approbation des cahiers des missions et des charges de la société Radio France et de l’Institut national de l’audiovisuel.

een ‘cahier des charges’, uitgevaardigd bij decreet. Inderdaad bevat het decreet uit 1987 een uitgebreide bijlage, waarin volgens Artikel 53 van de Communicatiewet onder andere de speerpunten van de ontwikkeling van het archief zijn opgenomen.¹⁴⁸ Verder is ook in dit document de bredere taak zichtbaar en worden aan INA activiteiten toegeschreven op het gebied van conservering, exploitatie, opslag, restauratie en scholing. Ook zijn er bepalingen over de relaties met de nationale omroepverenigingen, onder andere betreffende wettelijk depot en de voorwaarden voor conservering van het materiaal van de omroepverenigingen, raadpleging en gebruik.¹⁴⁹

Hieraan gerelateerd is voorts het ‘contract van doelen en middelen’ tussen INA en de Franse staat van belang voor de taakstelling van INA. Dit contract reguleert en omlijnt namelijk de wettelijke missies en bevat opdrachten aan de nationale audiovisuele instelling.¹⁵⁰ Uit het contract volgen twee hoofdtaken: voortzetting van conservering en digitalisering van bedreigd audiovisueel erfgoed en ontwikkeling van onderwijs- en onderzoeksactiviteiten.¹⁵¹ INA’s activiteiten ter uitoefening van die taken worden hieronder besproken.

Ten slotte is het eerder genoemde ‘dépôt légal’ relevant in verband met INA’s taak. Dit houdt in dat een kopie van elk in Frankrijk gepubliceerd werk ter beschikking moet worden gesteld aan de verantwoordelijke instellingen, ter behoud van het nationaal cultureel erfgoed. Deze cultuurhistorische ratio is bevestigd bij de herziening van het relevante recht, toen de depotbepalingen in de Code du Patrimoine (Erfgoedwet) werden opgenomen.¹⁵² Uit de Franse Erfgoedwet volgen de doelen van het wettelijk depot: het verzamelen en conserveren van materialen, het vormen en verspreiden van nationale titellijsten en de consultatie van de collectie.¹⁵³ Als gevolg van technologische en sociale veranderingen, is het Franse wettelijk depot steeds uitgebreid naar verschillende publicatievormen, waaronder gedrukt werk (sinds 1537), alle nationale landelijke radio en televisie (sinds 1992) en elektronische publicaties, wat elke internetpublicatie met uitzondering van privé correspondentie omvat (sinds 2006).¹⁵⁴ De verantwoordelijkheid voor het wettelijk depot ligt bij drie instellingen: INA (Inathèque)¹⁵⁵, de Bibliothèque nationale de France en het Centre national du cinéma et de l’image animée, maar de taken betreffende het digitale depot zijn verdeeld tussen INA en de nationale bibliotheek, waarbij INA publicaties omtrent de radio- en televisieomroep verzamelt.¹⁵⁶ Het materiaal dat via

---

¹⁴⁸ Het Cahier is hier beschikbaar:

http://www.legifrance.gouv.fr/jopdf/common/jo_pdf.jsp?numJO=0&dateJO=19871115&pageDebut=13326&pageFin=&pageCourante=13332. Een recente geconsolideerde versie met aanvullingen betreffende INA’s rol in opleidingen en dergelijke verscheen in 2007.

¹⁴⁹ Zie het Cahier des missions et des charges de l’Institut National de l’Audiovisuel.

¹⁵⁰ Zie Artikel 53 van de Franse Vrijheid van Communicatiewet (1986). Zie ook <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/legal-framework.html>.

¹⁵¹ Het derde contract, Contrat d’objectifs et de moyens entre l’Etat et l’Ina 2010-2014, is beschikbaar via:

http://www.institut-national-audiovisuel.fr/sites/ina/medias/upload/ina-en-bref/contrat_dobjectifs_moyens3.pdf.

¹⁵² Stirling e.a. 2012, p. 6. De ‘Loi n° 92-546 du 20 juin 1992 relative au dépôt légal’, die in de Code du Patrimoine opging, is beschikbaar via:

http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=46B2832F2177D3DB51FE2F5933420257.tpdjo13v_3?cidTexte=JORFTEXT000000723108&dateTexte=20130130.

¹⁵³ Code du Patrimoine, Artikel L 131-1.

¹⁵⁴ Zie het overzicht in Stirling e.a. 2012, p. 6.

¹⁵⁵ Zie <http://www.inattheque.fr/>.

¹⁵⁶ Code du Patrimoine, Artikel L 132-3; Stirling e.a. 2012, p. 9. De Code du Patrimoine is nader gespecificeerd in Décret n° 2011-1904 du 19 décembre 2011 relatif au dépôt légal. Zie ook het persbericht van 21 december 2011 op:

wettelijk depot binnenkomt van zowel publieke als private zenders, wordt gescheiden gehouden van de collectie afkomstig uit INA's andere rol - namelijk audiovisueel archief van de publieke omroep - en mag alleen on site, voor onderzoeksdoeleinden en via individuele consultatieplekken beschikbaar worden gesteld in de verantwoordelijke instellingen.¹⁵⁷ Wat betreft online beschikbaarstelling van het materiaal uit het omroeparchief, worden de activiteiten van INA hieronder nader besproken.

2.2 Activiteiten en digitale ontwikkelingen

INA is betrokken bij veel verschillende activiteiten: preserving, archivering, training, onderwijs, onderzoek, productie en publicatie.¹⁵⁸ Het huidige contract tussen INA en de Franse staat omtrent de doelen en middelen (2010-2014) bevat zoals hierboven aan de orde kwam twee hoofdtaken: enerzijds conservering en digitalisering, anderzijds onderzoek en onderwijs. Als gevolg van de goede resultaten van digitalisering en exploitatie van de audiovisuele collecties onder de eerdere contracten, betreffen kernactiviteiten van dit derde contract het voortzetten van de waarborging van de collectie, exploitatie en de overdracht van kennis en vaardigheden.¹⁵⁹ Een centraal thema in het contract 2005-2009 was dan ook 'toegang geven, delen en overbrengen'.¹⁶⁰ In lijn hiermee stelt INA dat het meer is dan slechts een archiveringsfaciliteit, en dat preserving van de collectie geen doel op zich is, maar moet leiden tot het delen en beschikbaarstellen van de collecties aan een zo groot mogelijk publiek omdat alleen op die manier de waarde van het materiaal tot zijn recht komt.¹⁶¹ In het huidige contract worden de ontwikkeling van aanbod voor het grote publiek en kennisverspreiding eveneens benadrukt.¹⁶² Hierin is zichtbaar dat INA zich heeft ontwikkeld van een passieve beschermer van het erfgoed, tot een meer actieve beheerder die zich richt op het vergroten en communiceren van de waarde van de collecties aan verschillende gebruikersgroepen.¹⁶³ De gebruiker staat centraal bij INA's activiteiten en er wordt voortdurend gezocht naar nieuwe manieren om audiovisueel materiaal beschikbaar te stellen aan het publiek. Hier zou een cultuurhistorische rol van INA gezien kunnen worden. Toegang is een centraal element in INA's missie geworden.¹⁶⁴ Het zwaartepunt in INA's activiteiten ter uitoefening van de publieke missie is verschoven van archivering en preserving tot toegang "pour tous".¹⁶⁵ Die toegang wordt vergroot door digitale mogelijkheden. Op het gebied van het beheer van audiovisueel erfgoed in de digitale omgeving wordt INA een voortrekkersrol

---

<http://www.institut-national-audiovisuel.fr/presse/pdf/737.pdf>. Zie ook het Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014, p. 12 e.v.

¹⁵⁷ Stirling e.a. 2012, p. 17; Maron 2009, p. 1; Code du Patrimoine, Artikel L 132-4. Overigens bestaat INA's collectie verder uit fotocollecties, filmcollecties en regionale collecties.

¹⁵⁸ Zie Maron 2009, p. 1.

¹⁵⁹ Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014. Dit contract bewaart en versterkt de missies uit het tweede contract (2005-2009); zie het nieuwsbericht van 12 mei 2011 op:

http://www.ddm.gouv.fr/article.php3?id_article=1653.

¹⁶⁰ Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2005-2009, beschikbaar via:

http://www.culture.gouv.fr/culture/actualites/dossiers-presse/ina/contrat_etat_ina.pdf.

¹⁶¹ Zie <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/editorial.html>.

¹⁶² Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014.

¹⁶³ Maron 2009, p. 1.

¹⁶⁴ Maron 2011, p. 1.

¹⁶⁵ Zie een overzicht van verschillende 'tijdvakken' op: <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/nous-connaître/entreprise/histoire.html>.

toegeschreven. In dit verband wordt gewezen op veranderend mediagebruik en nieuwe manieren van verspreiding, waar INA's activiteiten op inhaken.¹⁶⁶ De Franse overheid lijkt het belang van digitalisering te onderkennen, gezien de grote investering die in 2011 zou zijn gedaan.¹⁶⁷ INA heeft zich ten doel gesteld om in 2015 100% van het Franse audiovisuele geheugen te bewaren. Stappen in deze richting bestaan onder andere uit digitalisering van analoog erfgoed en vervolgens het digitale behoud daarvan, en ontwikkelingen in digitale opslagmedia en -standaarden.¹⁶⁸

De digitalisering van het Franse audiovisuele archief kwam op gang in 1999, toen INA een plan uitvoerde ter preservering en digitalisering van al het beeld en geluid dat het instituut beheerde. Het doel was verval tegengaan en gebruik van de archieven promoten. In 1999 werd verder een digitaal opnamebeleid voor televisie- en radiouitzendingen ingevoerd. Een volgende stap was de lancering van de websites in 2004 en 2006, die professionele gebruikers toegang bieden tot een audiovisuele databank, en het brede publiek tot radio- en televisieprogramma's.¹⁶⁹ De website voor professionals, Inamédiapro, werkt als een licentiëringdienst voor gedigitaliseerde content. In 2011 was 500.000 uur televisie en 300.000 uur radio toegankelijk.¹⁷⁰ Alleen professionals kunnen zich aanmelden voor Inamédiapro, om gratis naar materiaal voor eigen projecten te zoeken; vervolgens worden de tarieven en een contract vastgesteld.¹⁷¹ Wat betreft het grote publiek, is ontwikkeling van een zo relevant en toegankelijk mogelijk aanbod een kernmissie uit het contract, waarbij auteursrechten worden gerespecteerd.¹⁷² Via de website ina.fr wordt 'ouder' materiaal beschikbaar gesteld: vanaf een jaar na uitzending zijn programma's te bekijken die door de publieke zenders zijn uitgezonden en geproduceerd. Ook stelt INA op grond van een exploitatiemandaat uitzendingen beschikbaar die zijn geproduceerd door productiemaatschappijen.¹⁷³ Van de beschikbare video's en geluidsopnamen - in 2011 in totaal: 31.000 uur televisie en radio en 330.000 aparte fragmenten - is 80% geheel en gratis te bekijken. Het rechtenbeheer wordt hierbij gefaciliteerd door een specifiek hierop gericht plan. Het betreft dus een selectie van de collectie waarvan de rechten geregeld zijn in onderhandelingen.¹⁷⁴ Van de overige 20% kunnen alleen de eerste minuten kosteloos worden geraadpleegd; toegang tot complete versies kan worden verkregen door de opnames te downloaden of op DVD of CD te kopen via boutique.ina.fr, met het oog op vergoeding van de rechthebbenden.¹⁷⁵ In totaal zijn meer dan 100.000 uitzendingen beschikbaar gesteld na de digitaliseringsoperatie in het kader van het project 'Archives pour tous', met als doel om INA's collecties beschikbaar te stellen aan iedereen - dus niet alleen aan professionals, zoals historisch gezien - en met name het grote publiek. In 2009 is een nieuwe versie van de site online gegaan.¹⁷⁶ Ook onder het nu lopende

---

¹⁶⁶ Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014.

¹⁶⁷ Maron 2011, p. 2.

¹⁶⁸ Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2005-2009, p. 3. Zie ook <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/background.html>. Zie ook Mussou 2012.

¹⁶⁹ Zie het overzicht op: <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/en/about-us/company/background.html>; zie ook Coupard 2012. Zie ook Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014, p. 10. Zie ook Mussou 2012.

¹⁷⁰ Maron 2011, p. 3.

¹⁷¹ Zie <http://www.inamediapro.com/achats-de-droits/processus.html>.

¹⁷² Zie het overheidsbericht op: http://www.ddm.gouv.fr/article.php?id_article=1653.

¹⁷³ Zie <http://www.ina.fr/statique/affiche/page/faq>.

¹⁷⁴ Maron 2009, p. 1; Mussou 2012; http://www.ddm.gouv.fr/article.php?id_article=1653.

¹⁷⁵ Zie <http://www.ina.fr/statique/affiche/page/faq>. Maron 2011.

¹⁷⁶ Zie <http://www.institut-national-audiovisuel.fr/nous-connaître/entreprise/2006-2011.html>.

contract behoort het uitbreiden van het online aanbod - zowel gratis als betaald - ten behoeve van het grote publiek tot INA's kernactiviteiten. Dat is van belang, zodat INA in de toename van internet-diensten een positie als platform voor verspreiding en exploitatie van audiovisueel erfgoed behoudt.¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014, p. 15.

3. Landenstudie 2: VK - British Broadcasting Corporation (BBC) Archives

De British Broadcasting Corporation (BBC) heeft meerdere archieven, waaronder het ‘programme archive’, bestaande uit ‘the BBC Television Archive’ en ‘the BBC Sound Archive’,¹⁷⁸ en het ‘written and photographic archive’, bestaande uit ‘the BBC Written Archives’ en ‘the BBC Photographic Library’.¹⁷⁹ Gezamenlijk vormen de archivariissen van de Sound, Television, New Media en Written Archives en het Records Management sinds 2003 één BBC archief-management team.¹⁸⁰ Het geheel wordt tezamen ook wel de ‘BBC Archives’ genoemd. De nadruk zal hier liggen op de audiovisuele archieven. Overigens is recentelijk een nieuwe functie gecreëerd bij de BBC: een Director of Archive Content is de taak toegewezen om materiaal uit de BBC archieven bekendheid te geven en beschikbaar te maken.¹⁸¹

Voorop moet worden gesteld dat de BBC archieven op een organische wijze zijn ontstaan.¹⁸² Radio en televisie waren oorspronkelijk live media,¹⁸³ opname was de uitzondering.¹⁸⁴ De eerste opnameapparatuur werd in 1931 geïnstalleerd,¹⁸⁵ en de eerste opnames werden eind jaren ‘30 gemaakt - en in het bijzonder tijdens de Tweede Wereldoorlog - vanwege de noodzaak om uitzendingen op diverse tijden te kunnen uitzenden voor publiek in verschillende delen van de wereld.¹⁸⁶ Andere redenen voor opname waren onder andere van creatieve en administratieve aard.¹⁸⁷ Vanwege de toename van het aantal opnames dat werd gemaakt, werd een functie gecreëerd om deze te beheren. Deze taak zag voornamelijk op selectie van het materiaal om te bewaren. Tegen 1939 waren er 2.000 geselecteerde opnames.¹⁸⁸ In 1942 noemt Lynton Fletcher van het ‘Recorded Programmes Department’ drie redenen voor opname, waarvan er één zag op een historisch doel.¹⁸⁹ Het was dit laatste doel waarvoor een Permanent Library werd opgericht.¹⁹⁰ De voorziening werd nog geen archief genoemd en was ook niet bedoeld als een veelomvattend en representatief archief van BBC-materiaal. Naast de Permanent Library maakte ook de Recorded Programmes Library deel uit van het Recorded Programmes Department. Deze collectie fungeerde als een “pre- and post-transmission clearing house” en werd ook wel de Current Library of Current Recordings genoemd. Vanaf het einde van de jaren ‘60 komt de Permanent Library als collectie van geselecteerde opnames bekend te staan als het Sound Archive. Aan de benadering en organisatie zou de komende jaren niet veel veranderen.¹⁹¹ Het is

---

¹⁷⁸ Kirkham 2010, p. 31, Thompson 1972, p. 11, Rooks 2010, p. 177 e.v., Kavanagh en Lee 2010, p. 69 e.v. en http://www.bbc.co.uk/archive/tv_archive.shtml en http://www.bbc.co.uk/archive/sound_archive.shtml.

¹⁷⁹ Kirkham 2010, p. 31, Thompson 1972, p. 11, Kavanagh 1999 en <http://www.bbc.co.uk/archive/written.shtml> en http://www.bbc.co.uk/archive/photo_library.shtml.

¹⁸⁰ Rooks 2010, p. 182.

¹⁸¹ Rooks 2010, p. 183, 184.

¹⁸² Kavanagh en Lee 2010, p. 68.

¹⁸³ Kavanagh en Lee 2010, p. 69.

¹⁸⁴ Rooks 2010, p. 178.

¹⁸⁵ Rooks 2010, p. 177.

¹⁸⁶ Kavanagh en Lee 2010, p. 69.

¹⁸⁷ Rooks 2010, p. 178.

¹⁸⁸ Rooks 2010, p. 178.

¹⁸⁹ Rooks 2010, p. 178: “*Then our third, and last object, is to preserve for posterity some at least of those things which characterise our life and times.*” Citaat uit: ‘Have You Been Listening to a Recording’, Part 1 broadcast on the BBC Forces Programme 21/3/42. BBC Archive reference 25SX2915.

¹⁹⁰ Rooks 2010, p. 178, 179.

¹⁹¹ Rooks 2010, p. 180.

ook vanaf die tijd dat er meer en meer aandacht kwam voor de historische waarde van het materiaal.¹⁹² Vanaf de helft van de jaren '90 maakte het Sound Archive geen deel meer uit van de Radio Division, maar werden vrijwel alle BBC-bibliotheken, informatie- en archiefdiensten samengebracht in een nieuw Information & Archives departement.¹⁹³ De meest recente ontwikkeling is dat de BBC zich in toenemende mate is gaan bezighouden met digitaliseringsinitiatieven.

De juridische status en taken van de BBC Archives zullen in 3.1 worden besproken. Aan de activiteiten van de BBC archieven en aan digitale ontwikkelingen zal in 3.2. aandacht aan worden besteed.

3.1 Juridische status en taakstelling

De juridische basis van de BBC wordt gevormd door het 'Royal Charter for the continuance of the British Broadcasting Corporation' (hierna: Charter) dat is verleend door de Britse kroon en 10 jaar geldig is. De meest recente versie stamt uit 2006. In het Charter is de publieke missie van de BBC vastgelegd. Het 'Agreement between her Majesty's Secretary of State for Culture, Media and Sport and the British Broadcasting Corporation' (hierna: Agreement) werkt onderwerpen uit het Charter in meer detail uit. Ook zijn hierin verplichtingen, financieringszaken en taken opgenomen. Van het Agreement komt de laatste versie eveneens uit 2006. Het Charter en het Agreement beogen de BBC's onafhankelijkheid van de overheid te waarborgen.¹⁹⁴

Een verwijzing naar de archieven is te vinden in het Agreement. In Artikel 86(1) krijgt de BBC de verplichting opgelegd om archieven te onderhouden met betrekking tot films, geluidsopnames, ander opgenomen materiaal en geprint materiaal dat representatief is voor de radio-, televisieprogramma's en films uitgezonden of anderszins verspreid door de BBC. In Artikel 86(2) komt daar verder de verplichting bij om te verzekeren dat de archieven veilig worden bewaard, alsook de verplichting om het publiek 'redelijke mogelijkheden' te bieden om de archieven te bezoeken en om het daar bewaarde materiaal te bekijken of beluisteren.¹⁹⁵

---

¹⁹² Kavanagh en Lee 2010, p. 70.

¹⁹³ Rooks 2020, p. 181, 182.

¹⁹⁴ Zie voor een overzicht van (constitutionele) documenten betreffende de BBC:

http://www.bbc.co.uk/bbctrust/governance/regulatory_framework/charter_agreement.html.

¹⁹⁵ 86. Archives

(1) The Executive Board must make arrangements for the maintenance of an archive, or archives, of films, sound recordings, other recorded material and printed material which is representative of the sound and television programmes and films broadcast or otherwise distributed by the BBC.

(2) Those arrangements—

(a) must ensure that every such archive is kept safely, to commonly accepted standards, and

(b) must give the public reasonable opportunities to visit the archives and view or listen to material kept there, with or without charge (as the Executive Board thinks fit).

(3) In making those arrangements, the Executive Board must consult such designated bodies as are engaged in maintaining sound, television and film archives as it considers appropriate.

(4) The BBC must not destroy, sell or otherwise dispose of any material that it has broadcast or otherwise distributed which it decides not to preserve in any archive without first offering that material, free of charge, to such designated bodies as are engaged in maintaining sound, television and film archives as it considers appropriate.

(5) Where the BBC's offer is accepted by any body or bodies, the BBC must transfer the material to that body or those bodies.

Er zijn aldus twee taken - of één meerzijdige taak - zichtbaar, enerzijds om het materiaal te preserven, en anderzijds om dit beschikbaar te maken voor het publiek.¹⁹⁶ Vanaf de vernieuwing van het Charter en Agreement in 1995 is de bepaling opgenomen dat de BBC van deze verplichtingen ontslagen kan worden door het sluiten van overeenkomsten met aangewezen nationale of regionale archieven.¹⁹⁷ Resultaat hiervan was dat de BBC is gaan samenwerken met partnerorganisaties voor preservings- en toegangsdoeleinden,¹⁹⁸ bijvoorbeeld door middel van een ‘Memorandum of Understanding’ betreffende toegang tot de archieven.¹⁹⁹ Opnames van radioprogramma’s worden beschikbaar gemaakt voor wetenschappelijk of privé onderzoek door het British Library Sound Archive van de British Library.²⁰⁰ Het National Film and Television Archive van het British Film Institute preserveert alle output van de BBC - het archief heeft een volledig overzicht van de output van de BBC vanaf 1990²⁰¹ - en maakt televisieprogramma’s beschikbaar voor consultatie en onderzoek.²⁰² Het BFI verleent het publiek aldus toegang tot het gearchiveerde materiaal - een verplichting van de BBC - en wordt ook betaald door de BBC om te fungeren als “access channel” tot de BBC archieven voor het publiek.²⁰³ Publieke toegang vindt dus voornamelijk plaats via deze twee partnerinstellingen.²⁰⁴ Zoals al even naar voren kwam, richt de nieuwe functie van ‘BBC Director of Archive Content’ zich op het bekend en beschikbaar maken van de BBC-archieven. Samenhangend hiermee wordt als doel gesteld om tegen 2020 publieke toegang via het internet gerealiseerd te hebben.²⁰⁵

Overigens geldt er geen ‘legal deposit’ voor producenten van audiovisueel materiaal.²⁰⁶ De BBC is - als “terrestrial television broadcaster”- zoals we hierboven zagen echter wel verplicht om haar ‘producten’ te archiveren. De BBC voert deze verplichting aldus “in-house” en door middel van contracten uit.²⁰⁷ In de literatuur wordt verder opgemerkt dat de BBC Archives een bedrijfsarchief is en voornamelijk fungeert om interne gebruikers van dienst te zijn.²⁰⁸ Van het gebruik dat van de archieven wordt gemaakt, zou 95% intern gebruik zijn.²⁰⁹ Dit doet echter niet af aan de meerzijdige taak, die tevens toegang voor het publiek inhoudt.

---

(6) In this clause, “designated body” means a body that is designated by order of the Secretary of State for Trade and Industry under section 75 of the Copyright, Designs and Patents Act 1988 (zinsdeel verwijderd bij amendement van september 2011,

http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/about/how_we_govern/agreement_amend_sep11.pdf).

¹⁹⁶ Zubrzycki 2010, slide 9, Kirkham 2010, p. 32, Bryant 2010, p. 62.

¹⁹⁷ Bryant 2010, p. 62.

¹⁹⁸ Zubrzycki 2010, slide 31, Kavanagh en Lee 2010, p. 70-71, Discussion Paper 2005, p. 28-29, Bryant 2010, p. 62, Hidden Treasures 2004, p. 13-14 en 16.

¹⁹⁹ Zubrzycki 2010, slide 31.

²⁰⁰ Kavanagh en Lee 2010, p. 70, Discussion Paper 2005, p. 29.

²⁰¹ Kavanagh en Lee 2010, p. 71.

²⁰² Kavanagh en Lee 2010, p. 71, Bryant 2010, p. 62. Bryant merkt tevens op: “The current agreement between the BFI and the BBC also provides for the Archive [BFI] to access copies of titles held only by the BBC, but requested for access, usually by borrowing and copying BBC master tapes, but also by borrowing and returning BBC viewing copies, particularly those of titles where the master copies are held only on film.”

²⁰³ Discussion Paper 2005, p. 28.

²⁰⁴ Zubrzycki 2010, slide 9.

²⁰⁵ Zubrzycki 2010, slide 9.

²⁰⁶ Hidden Treasures 2004, p. 16.

²⁰⁷ Hidden Treasures 2004, p. 16.

²⁰⁸ Beagrie 2003, p. 39.

²⁰⁹ Zubrzycki 2010, slide 5.

3.2 Activiteiten en digitale ontwikkelingen

Zoals in de vorige paragraaf naar voren kwam, zijn de taak en de opvatting met betrekking tot archivering van audiovisueel materiaal bij de BBC door de jaren heen verder ontwikkeld en uitgebreid. In de laatste jaren wordt in toenemende mate aandacht besteed aan de mogelijkheden die het digitale tijdperk biedt. In dat kader heeft de BBC diverse activiteiten en strategieën ontwikkeld.

De ontstaansgeschiedenis laat zien dat niet alleen de organisatie die belast was met het opnemen en bewaren van audiovisueel materiaal zich geleidelijk heeft ontwikkeld, maar ook de *overwegingen* die ten grondslag lagen aan het opnemen en archiveren van uitzendingen: er is een ontwikkeling zichtbaar van bewaren uit praktisch, administratief en creatief oogpunt naar tevens erkenning van de (cultuur)historische waarde van het materiaal.²¹⁰ Een eerste aanwijzing hiervoor is zichtbaar in de al eerder genoemde opvatting van Lynton Fletcher uit 1942, waarin “[preservation] for posterity” als één van de redenen voor opname werd genoemd.²¹¹ Ook uit een opname van Fletcher en Marie Slocombe - aangewezen als eerste beheerder van de geselecteerde opnames - uit diezelfde periode kan een besef van het historisch belang worden opgemaakt.²¹² Een interne memo uit 1950 die het doel van de ‘Recorded Permanent Library’ uiteenzet, noemt eveneens de historische kant van de activiteiten: de primaire functie was het opzetten van een opslagplaats van opnames voor toekomstig gebruik in BBC programma’s, maar tegelijk met de uitvoering daarvan zou een collectie worden opgebouwd van breder historisch belang.²¹³ Hierin lijkt een eerste aanzet - zij het met een praktische achtergrond - tot een dubbele taak zichtbaar. Vanaf de jaren ‘60 en ‘70 groeide de erkenning van de waarde van audiovisueel materiaal als bron van onder andere sociale geschiedenis en nam de interesse voor het beluisteren en bestuderen ervan toe. Ook de BBC zelf werd zich meer bewust van de “long term value” van het door haar geproduceerde materiaal. Dit leidde in 1981 tot opname van de archiveringsverplichting in het BBC Charter, die hierboven werd toegelicht.²¹⁴ Het is ook de ‘tweede’, culturele kant van audiovisuele archivering waar het Hidden Treasures Rapport van de UK Audiovisual Archive Strategy Steering Group veel nadruk op legt: bewegend beeld en geluid zou een belangrijke bron van “historical evidence” zijn, mensen kunnen betrekken en een gevoel van plaats, tijd en gemeenschappelijke identiteit kunnen creëren. Verder zouden film, video- en

---

²¹⁰ Rooks 2010 en Kavanagh en Lee 2010, p. 70.

²¹¹ Rooks 2010, p. 178

²¹² Rooks 2010, p. 184: “The recordings we have of them in the early 1940s reveal a very clear sense of the historical importance of sound recordings heightened in wartime, and the deeply held desire to ensure that people in the future would be helped to understand the life and times of their ancestors through sounds and voices. In a 1941 talk, Fletcher imagined a hundred years hence ... ‘... where at the World Institute of Recorded History one’s children could wander at will and by pressing a button here and there recall these great voices from the past.’”, citaat uit: ‘Talk by H. Lynton Fletcher, Head of BBC Recorded Programmes Department at Foyle’s Literary Luncheon, 30/9/41. Not originally for broadcast. BBC Archive reference no. 25SX2603.

²¹³ Rooks 2010, p. 179: “The *primary function* of the R.P. Permanent Library is to build up a storehouse of recordings for future use in BBC programmes. In carrying out this function it is *at the same time forming a collection of recordings which has a wider historical interest*, since recordings of historical interest provide first-rate material for future broadcasts. The emphasis on broadcasting needs, however, gives a concrete aim and leads to more practicable criteria of judgement than the somewhat vague aim of ‘laying aside records for posterity’ [cursivering toegevoegd].” uit: ‘Recorded Programmes Library. Aims, selection policy and methods’, BBC internal document, 1950. BBC Written Archives, Caversham. BBC Ref. R46/401.

²¹⁴ Kavanagh en Lee 2010, p. 70.

audiomateriaal bijdragen aan leerprocessen als bron van inspiratie voor creativiteit.²¹⁵ Het is om deze reden dat mogelijkheden om toegang te verlenen tot dit gearchiveerde audiovisuele materiaal van groot belang worden genoemd. Één van de hoofdaanbevelingen aan de audiovisuele archiefsector is dan ook dat de audiovisuele archieven samen opkomen voor een recht op publieke toegang - voor niet-commercieel gebruik - tot het materiaal wat een ‘gezamenlijke nationale collectie’ zou vormen.²¹⁶ Verder wijst de Steering Group er op dat het huidige kader van de audiovisuele archiefsector gekenmerkt wordt door het ontbreken van uitgebreide wetgeving en een wettelijke bepaling. In een consultatie door de National Archives over een wettelijk kader voor ‘records management’ werd door een aantal instellingen onder andere de noodzaak geuit voor erkenning van de bredere rol van archieven in een eventueel “statutory service model”, omdat de archieven zowel “custodians of the local and community memory” als “facilitators of access to those collections” zouden zijn.²¹⁷

In ieder geval is toegang tot de BBC archieven een onderwerp dat van groot publiek belang blijft. Dit werd voor het eerst erkend door de BBC toen de toenmalige Director General in 2003 aankondigde dat de BBC haar archieven voor het publiek zou openen.²¹⁸ Sindsdien heeft de BBC diverse (digitale) strategieën en initiatieven ontplooid.

In het rapport Building Public Value uit 2004²¹⁹ zette de BBC duidelijk haar digitale ambities uiteen.²²⁰ Om bij te dragen aan het bouwen van een ‘Digital Britain’ kondigt de BBC hierin aan om een ‘Creative Archive’ - dit zal hieronder verder aan de orde komen - te lanceren als een “treasure-house of BBC content, available free to all - for learning, for creativity, for pleasure.”²²¹ Er wordt gesteld dat het programma-archief van de BBC eigendom is van het Britse volk. Het ontbreken van een “cost-effective mechanism for distribution” zou ertoe hebben geleid dat het archief grotendeels ontoegankelijk is geweest, maar digitale technologie zou deze hindernis wegnemen.²²² Verder geeft de BBC aan er op internet-gebied naar te streven een “pioneer and innovator” te zijn en oude en nieuwe media te combineren voor het bieden van nieuwe diensten, waaronder toegang tot de BBC’s archieven.²²³ Ook beoogt de BBC om - in tegenstelling tot haar historische geslotenheid - meer open te zijn en de toegankelijkheid te verbeteren.²²⁴ In de BBC Strategy Review van de BBC Trust uit 2010²²⁵ wordt aangegeven dat

---

²¹⁵ Hidden Treasures 2004, p. 2, 3, 4.

²¹⁶ Hidden Treasures 2004, p. 5.

²¹⁷ Hidden Treasures 2004, p. 15.

²¹⁸ Kavanagh en Lee 2010, p. 71.

²¹⁹ Dit rapport vormde een bijdrage aan het debat over de vernieuwing van het Charter in 2006, p. 3.

²²⁰ BBC Building Public Value 2004, p. 5: “We look forward to a future where the public have access to a treasure-house of digital content, a store of value which spans media and platforms, develops and grows over time, which the public own and can freely use in perpetuity.”

²²¹ BBC Building Public Value 2004, p. 11.

²²² BBC Building Public Value 2004, p. 62.

²²³ BBC Building Public Value 2004, p. 60.

²²⁴ BBC Building Public Value 2004, p. 92: “Historically the BBC has been a relatively closed organisation. It has guarded its independence fiercely and has tended to try to do most things itself - in common with many other public organisations. This model was perhaps suitable for a world of oneway broadcasting, but it is not appropriate for the modern world. Today’s audiences, contemporary public standards and the opportunities and challenges of the next decade all demand a more responsive BBC. This calls for a more open climate within the BBC, with improved access for independent and regional programmemakers, commercial partners and other parts of the public and private sector. The BBC will also be more open to the public themselves - as individuals, as citizens, and, above all, as owners.”

de ontwikkeling van een online archief verder overwogen zal worden.²²⁶ De Proposals van de BBC - 'Putting Quality First' - aan de BBC Trust die hieraan vooraf gingen, stellen met betrekking tot 'public space' en 'building public value' dat de BBC "should make the universal availability of its archive a key objective over the next ten years, creating an engine for new public value - connecting audiences with the best of everything the BBC has ever made."²²⁷ De mogelijkheid wordt opgeworpen om via het internet - inmiddels de BBC's derde "core medium" - met de service BBC Online in de loop der tijd een archief te gaan vormen van vrijwel alles wat sinds de oprichting is uitgezonden.²²⁸ In het deel van de Proposals betreffende het garanderen van toegang benadrukt de BBC dat ze zich zal toewijden op het creëren van een vrije en open publieke ruimte in de digitale wereld waarin het publiek toegang kan hebben tot materiaal van hoge kwaliteit en dit kan delen.²²⁹ De kern van deze ambitie wordt gevormd door het voornemen om de BBC's "programme library" te openen, zowel de historische inhoud als de nieuwe, toekomstige honderden uren aan programma's: "The BBC will set a course, through to the end of this Charter period and into the next, to deliver a transformation in the public's ability to search, discover and access the library of content that their licence fees have created."²³⁰ Hiertoe wordt voorgesteld om de toegang tot de 'BBC's current and future programme library' te vergroten en de BBC en haar archieven deel uit te laten maken van een "large and growing set of public archives made available by UK institutions".²³¹ De strategie om dit mogelijk te maken zou afhangen van twee met elkaar corresponderende doelen: aan de ene kant zou een permanente collectie van BBC materiaal moeten worden gerealiseerd voor vrij gebruik door het publiek en "selected for its historic, educational or cultural importance". Daarnaast zou een commerciële markt toegang moeten bieden tot overig "BBC back-catalogue content".²³²

Een voorbeeld van een online initiatief is het pilot project 'the Creative Archive'²³³ - ook wel BBC Open News Archive genoemd²³⁴ - van de 'Creative Archive Licence Group', gevormd door de BBC, het BFI (British Film Institute), Channel 4 en de Open University, dat liep tussen 2005 en 2006.²³⁵ Op basis van een Creative Archive Licence, geïnspireerd door een Creative Commons Licence, mochten gebruikers materiaal in hun eigen producties gebruiken voor educatief en persoonlijk gebruik, voor zover dat voor niet-commerciële doeleinden was. Het

---

²²⁵ Onder het BBC Charter heeft de BBC Trust de taak om de Strategy vast te stellen. In 2010 vond hiervan een review plaats om de richting van de BBC te bepalen na het verstrijken van de huidige Charter periode, BBC Trust Strategy Review, p. i. Zie voor de documenten van deze procedure:

http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/reports/strategy_review.html.

²²⁶ BBC Trust Strategy Review 2010, p. viii.

²²⁷ BBC Proposals 2010, p. 3.

²²⁸ BBC Proposals 2010, p. 9.

²²⁹ BBC Proposals 2010, p. 13.

²³⁰ BBC Proposals 2010, p. 13 en 45.

²³¹ BBC Proposals 2010, p. 13 en 45.

²³² BBC Proposals 2010, p. 46 en 47.

²³³ In de literatuur wordt wel gesteld dat het concept van een 'digital commons' duidelijk ten grondslag ligt aan het Creative Archive. Zie Knapskog 2010, p. 24: "In these ambitions and plans to 'democratise' an otherwise inaccessible part of the cultural heritage, one can see the contours of what Graham Murdock has termed a 'digital commons' on the internet - a non-commercial virtual arena for information, education, and entertainment, the three classical tasks of public service broadcasting. Such a 'digital commons' would function as a portal for accessing television programmes and related audiovisual material, from public service broadcasters, museums, educational institutions, and also from private archives."

²³⁴ Zie: Ubois 2006, p. 16 en <http://www.innovate-consult.com/content/bbc-open-news-archive>.

²³⁵ Zie voor meer informatie: <http://www.bbc.co.uk/creativearchive/index.shtml>.

project kwam voort uit discussies over de vraag hoe belastingbetalers beter toegang konden krijgen tot audiovisuele werken en had als doel om het materiaal online beschikbaar te stellen. Ook na het aflopen van de pilot blijft het concept van open licensing een aandachtspunt binnen de BBC.²³⁶ In het White Paper ‘A public service for all: the BBC in the digital age’ uit 2006 van het Department for Culture, Media and Sport, wordt aangegeven dat het Creative Archive de potentie heeft om een grote bijdrage te leveren aan de “BBC’s education and learning purpose”.²³⁷ In 2007 liep verder het BBC Archive Trial, waarin 1000 uur aan gearcheveerde programma’s gedurende zes maanden online beschikbaar werden gesteld voor streaming. Doel hiervan was om de interesse bij het publiek te toetsen voor een dergelijke service. Het kostte de BBC 6500 uur aan werk - waarin medewerkers het materiaal controleerden op rechten en vervolgens toestemming trachtten te verkrijgen - om deze beperkte hoeveelheid gedurende die beperkte periode beschikbaar te maken.²³⁸

Door middel van de ‘BBC Archives collections’ is de BBC daadwerkelijk begonnen gearcheveerd materiaal online beschikbaar te maken. Deze collecties bieden het publiek op thematische wijze online on-demand toegang tot delen van het archief.²³⁹ Ook kunnen (delen van) series van programma’s online on-demand worden opgevraagd.²⁴⁰ Een zeer recent voorbeeld zijn de collecties van het BBC Four kanaal, waarvoor ‘klassieke’ BBC televisieprogramma’s worden geselecteerd die volledig online beschikbaar worden gemaakt. De eerste online collectie werd in september 2011 gelanceerd. De mogelijkheid om archiefmateriaal permanent online beschikbaar te maken, werd gecreëerd door aanpassing van de Service Licence van BBC Four - en de BBC Online Licence die deze nieuwe toestemmingen reflecteert - in februari 2011 waarin dit werd toegestaan.²⁴¹ De voormalige Director of Archive Content en Executive Editor van BBC Online, Roly Keating, stelt dat het kanaal nu een ‘officiële opdracht’ heeft “to extend its knowledge and passion for the archive into the internet age”.²⁴² Verder zou de aankondiging tot wijziging van de Licence bevestigen “that in the online age the task of making more of the wealth of its fantastic archives easily accessible to audiences is an inseparable part of the BBC's mission as a public service broadcaster”. Hierbij verwijst hij naar de BBC Proposals ‘Putting Quality First’, die hierboven aan de orde zijn gekomen: “In Putting Quality First last year we set out a vision of “opening the BBC's current and future programme library”, with a permanent archive of BBC programming available online “as part of a large and growing set of public archives made available by UK institutions.” As of today we have the green light to start making that vision a reality.”²⁴³

---

²³⁶ Knapkog 2010, p. 22 e.v. Zie voor meer informatie:

http://www.bbc.co.uk/creativearchive/faqs.shtml#cal_licence en Thorne 2008.

²³⁷ White Paper 2006, p. 15.

²³⁸ Kirkham 2010, p. 33-34.

²³⁹ Kirkham 2010, p. 32. Zie voor meer informatie: <http://www.bbc.co.uk/archive/>.

²⁴⁰ Kirkham 2010, p. 32. Zie bijvoorbeeld: <http://www.bbc.co.uk/radio4/features/in-our-time/archive/>.

²⁴¹ Zie de nieuwe Service Licence:

http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/regulatory_framework/service_licences/tv/2012/bbc_four_nov12.pdf. Met name relevant is de passage: “It may also offer programming including archive, for an unlimited time period after initial broadcast as part of a permanent collection of on demand content.” Zie ook: Keating 2011 (2), via <http://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/posts/archiving-the-army-with-bbc-four> en Keating 2011 (1), via <http://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/posts/something-happened-today-that>.

²⁴² Keating 2011 (2).

²⁴³ Keating 2011 (1).

Tenslotte lanceerde de BBC in december 2007 de BBC iPlayer. Dit is een - inmiddels zeer populaire - on-demand catch-up dienst: gebruikers kunnen tot zeven dagen na uitzending een televisie- of radioprogramma van de afgelopen week raadplegen om terug te zien of luisteren. Een programma kan gedownload worden en het bestand vervalt dan na 30 dagen. Maar ook live raadpleging is mogelijk. Overigens zijn - vanwege juridische beperkingen - niet alle programma's beschikbaar.²⁴⁴ Verder bestaan er plannen om een betaalde 'download-to-own' service in het leven te roepen om programma's die niet meer via iPlayer te raadplegen zijn beschikbaar te maken tegen een vergoeding. Dit zou dan een commerciële site zijn die naast de door licentievergoedingen gefinancierde gratis iPlayer zou bestaan.²⁴⁵

---

²⁴⁴ Zie voor meer informatie: http://iplayerhelp.external.bbc.co.uk/help/information/about_bbc_iplayer .

²⁴⁵ Zie voor meer informatie:
http://www.bbc.co.uk/blogs/bbcinternet/2012/03/project_barcelona_download_itunes.html en
<http://www.guardian.co.uk/media/2012/mar/14/bbc-boss-confirms-download-pay-service?intcmp=239>.

III - Contouren van een wettelijke publieke taak

In dit afsluitende deel zullen de onderzoeksresultaten uit de voorgaande delen bijeengebracht worden. Het concluderende hoofdstuk 4 destilleert uit de delen I en II een lijn waaruit blijkt dat Beeld en Geluid reeds de facto een meerzijdige publieke taak verricht op het gebied van behoud en bewaring van audiovisueel erfgoed (onder andere als bedrijfsarchief van de publieke omroep), toegang voor verschillende gebruikersgroepen als cultuurhistorische taak (met name 'on site' beschikbaarstelling en on demand vervaardiging van exemplaren na bestelling via de online catalogus) en onderwijs en kennisverspreiding (onder andere door online streaming voor onderwijsdoeleinden en schoolbezoek aan tentoonstellingen). In hoofdstuk 5 zal vervolgens een grove schets worden gemaakt van de contouren van een wettelijke taak door middel van een aantal aanbevelingen, gebaseerd op de voorgaande conclusies.

4. Synthese

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

In de ontstaansgeschiedenis van het samengevoegde Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (voorheen: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief) zijn talrijke aanwijzingen te vinden voor het grote cultuurhistorische belang dat het archief zou moeten dienen; de rol van beschikbaarstelling aan het publiek wordt hierbij herhaaldelijk benadrukt. Tevens is er - zij het op een voorzichtige manier - in het eerste stadium reeds aandacht voor de rol die technologische ontwikkelingen kunnen spelen bij beschikbaarstelling en raadpleging. Zo wordt bijvoorbeeld niet alleen online verbinding met een centrale catalogus als mogelijkheid genoemd, maar zelfs al av-documentlevering waarbij video on demand een essentiële ontwikkeling zou zijn.

Toen de eerste aandacht werd gevraagd voor de kwestie rond archivering van audiovisueel materiaal werd al vroeg in de discussie een interessant perspectief naar voren gebracht: in de nota (1988) van de vier grote av-archieven - die zij op uitnodiging van de minister opstelden - geven zij aan dat ze het beschikbaar stellen van gearchiveerd audiovisueel materiaal aan het publiek als de hoofdtaak van audiovisuele archieven beschouwen. Het culturele belang van het audiovisueel erfgoed voor het publiek wordt hierbij benadrukt. Ook in het onderzoek door Samsom-Veldkamp in opdracht van het ministerie van WVC uit 1991 wordt audiovisuele archieven een cultuurhistorische functie toegedicht, gericht op het behouden van de beschikbaarheid van de collecties en beschikbaarstelling aan het algemene publiek. Het uitgangspunt dat het ministerie voor het onderzoek formuleerde, spreekt van een hoofddoel dat gevormd wordt door "blijvende beschikbaarheid voor culturele en cultuur-historische doeleinden", waarbij het bereiken van een breed publiek "van groot belang" wordt geacht. De begeleidingscommissie gaf de voorkeur aan het in het rapport voorgestelde scenario dat de cultuurhistorische functie voorop stelt. Het voorgaande illustreert dat het cultuurhistorische belang van audiovisuele archivering reeds in dit vroege stadium zeer belangrijk werd geacht en beschikbaarstelling als een essentiële activiteit van een archief werd beschouwd.

Ook in de notitie 'Een houdbare toekomst voor audiovisuele archieven' van de ministerraad (1993) wordt wederom het belang van blijvende beschikbaarheid van audiovisueel materiaal benadrukt en wordt verwezen naar de aankondiging van de minister van WVC waarin deze zich

expliciet voorneemt om de omroeparchieven een *breder taak* te geven dan alleen die van bedrijfsarchief. In de werkgroepen-rapportage aan de Stuurgroep is toegankelijkheid één van de kernbegrippen. Het creëren van optimale raadplegingsmogelijkheden wordt een belangrijk punt genoemd. Met betrekking tot extern gebruik als ‘distributie naar het algemene publiek’ worden de vragen opgeworpen over welk materiaal mensen *thuis* kunnen beschikken en waar men *op afroep* oud av-materiaal kan bekijken of beluisteren. Bij de eerste vraag wordt het voorbeeld van het op verzoek leveren van kopieën van uitgezonden programma’s door sommige zendgemachtigden genoemd. In deze praktijk lijkt een voorloper zichtbaar van on-demand dienstverlening, zij het op analoge wijze met fysieke kopieën. Wat betreft de tweede vraag wordt gewezen op een beperkte raadpleegbaarheid via “viewingfaciliteiten” bij de archieven. ‘Op afroep’ houdt hier dus beperkte raadpleging *ter plaatse*. Interessant genoeg verwijst de rapportage zelf reeds naar ontwikkelingen op het gebied van elektronische levering van av-documenten als mogelijke oplossing. Tenslotte wordt voor exploitatie- en raadplegingsvoorzieningen een online logistiek voorgesteld, met een online-verbinding met een centrale catalogus en zelfs via av-documentlevering, waarvoor video on demand-ontwikkelingen essentieel worden geacht.

In het daadwerkelijke rapport dicht de Stuurgroep overheden een taak toe om blijvende beschikbaarheid en toegankelijkheid voor een breed publiek te realiseren. Het lukte de Stuurgroep uiteindelijk weliswaar niet om een Nationaal Audiovisueel Archief op te richten, maar de verwijzing in het uiteindelijke rapport van de Stuurgroep naar het voorgenomen opstellen van een gezamenlijk beleid voor de (*virtuele*) nationale audiovisuele collectie is niettemin interessant. In het persoonlijke advies van de voorzitter van de Stuurgroep pleit deze wel voor het oprichten van één centraal audiovisueel archief. Bovendien wordt het nationale belang bij behoud én toegankelijkheid benadrukt. Ook lijkt het advies uit te gaan van een meerledige taak van het archief in samengevoegde vorm: binnen het centrale archief zouden diverse functies worden vervuld per toetredend archief. Hier lijkt uit afgeleid te kunnen worden dat het advies aldus een bredere taak voor het nationale audiovisuele archief voor ogen heeft dan slechts een bewaarplaats van audiovisueel archiefmateriaal. Ook in de nadere taakafbakening en -verdeling tussen het NAA en het NFM, opgesteld door de twee instellingen zelf, wordt een meerledige functie voor het NAA onderscheiden: respectievelijk worden voor het NAA een archieffunctie (op afroep toegang bieden aan alle typen gebruikers), een bedrijfsarchieffunctie, een loketfunctie voor onderzoek en onderwijs en een ruimere museale functie onderscheiden.

Uit deze oprichtingsgeschiedenis kunnen dan ook de kernrollen van het huidige Beeld en Geluid worden afgeleid: enerzijds bedrijfsarchief, anderzijds cultuurhistorisch archief en daarbij een taak op het gebied van onderwijs. Gezien deze meerledige de facto publieke taak, is het opvallend dat alleen de bedrijfsarchieffunctie lijkt te volgen uit de huidige Mediawet, die immers spreekt van “het in stand houden en exploiteren van een media-archief”.

De bedrijfsarchieffunctie zou kunnen worden teruggevoerd op de verzelfstandiging van het omroeparchief (AVAC) in 1995, de eerste stap in de richting van een nationaal audiovisueel archief. Reeds vanaf 1997 lijkt echter een bredere taak voor het audiovisuele archief te worden gezien, toen de andere archieven en hun taken gefaseerd werden ondergebracht in het AVAC. In de bedrijfsarchieffunctie zorgt Beeld en Geluid voor het beheer en de exploitatie van audiovisueel erfgoed ten behoeve van voornamelijk de publieke omroepen, maar het instituut richt zich niet meer alleen op professionele gebruikers. Ook voor andere gebruikersgroepen,

zoals het grote publiek en het onderwijs wordt materiaal ter beschikking gesteld voor de uitoefening van de cultuurhistorische taak respectievelijk de educatieve taak. Daarbij staan de behoeften van de gebruiker centraal, en worden de wijzen van toegang afgestemd op de wensen van betreffende gebruikersgroep. Deze verschuiving naar een bredere taak lijkt ook zichtbaar in de doelomschrijving in de statuten, aangezien de publieke omroep minder nadrukkelijk aanwezig is vanaf 1997; de activiteiten richten zich dan niet meer alleen op materiaal van de Nederlandse omroep, maar op audiovisueel materiaal “van nationaal belang”. Exploitatie, dat mede namens de publieke omroepen plaatsvindt, richt zich niet alleen op de “omroepinstellingen als rechthebbenden”; de doelgroep is breder en omvat ook particulieren.

De cultuurhistorische taak is verbonden met de waarde van audiovisueel erfgoed voor de samenleving en ziet dan ook op het behoud en de toegankelijkheid ervan voor een breed publiek in het publiek belang. Het cultuurhistorisch belang van audiovisueel erfgoed en de museale functie van het landelijk audiovisueel archief zijn door diverse instanties erkend: door de minister, in Cultuurnota's, door de Raad voor Cultuur in adviezen en in subsidiebeschikkingen. Ook de educatieve functie ziet op het bevorderen van de toegankelijkheid van het audiovisueel materiaal, in de specifieke context van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Wat betreft beschikbaarstelling, stelt Beeld en Geluid zich ten doel om te zorgen voor een “zo groot mogelijke toegankelijkheid voor een zo lang mogelijke periode voor zoveel mogelijk gebruikers”. Daartoe worden - voor zover mogelijk - ook digitale mogelijkheden benut, maar dat neemt nu nog de vorm van ofwel online toegang tot de *catalogus*, ofwel toegang tot (een selectie van) materialen via projecten, zoals Beelden voor de Toekomst of voor specifieke groepen zoals het onderwijs.

Bij alle elementen van de feitelijke publieke taak van Beeld en Geluid - bedrijfsarchief, cultuurhistorisch archief en educatie - spelen digitale toepassingen een rol. Zo is het productie-, uitzend- en archiveerproces gedigitaliseerd ter verbetering van de ontsluiting en toegankelijkheid, stroomt materiaal voor de bedrijfsarchieffunctie digitaal het archief binnen en zijn er grotere publicatie- en hergebruikmogelijkheden. In cultuurhistorisch opzicht is Beeld en Geluid betrokken bij het Beelden voor de Toekomst-project, dat een selectie aan audiovisueel materiaal publiekelijk toegankelijk maakt en een zo breed mogelijke beschikbaarstelling nastreeft. Volgens de Raad voor Cultuur behoort digitale beschikbaarstelling tot de taken van een hedendaags museum. Digitalisering kan tot een grotere toegankelijkheid leiden, zodat ook het gebruik van de collectie wordt vergroot en het materiaal betekenis krijgt. Voor dit massadigitaliseringsproject is een miljoenensubsidie beschikbaargesteld door de minister van OCW. Tevens ontvangt Beeld en Geluid jaarlijks een budget van ongeveer 20 miljoen euro uit de mediabegroting. Deze subsidiëring geeft aan dat de overheid zich de audiovisuele archivering aantrekt, wat een aanwijzing lijkt te zijn voor de bevestiging van een publieke taak van Beeld en Geluid op dit gebied. Op educatief gebied wordt onder bepaalde voorwaarden online toegang mogelijk gemaakt voor onderwijsdoeleinden.

Buitenlandse audiovisuele archieven: INA en BBC Archives

Het tweede deel van het rapport bestaat uit twee landenstudies, gericht op Frankrijk en het VK. De landenstudies verschaffen inzicht in de vormgeving van de taak van buitenlandse audiovisuele archieven. Beide instellingen lijken een bredere taak toegewezen gekregen te hebben - zij het vanaf oprichting of in de loop der tijd - dan slechts die van bewaarplaats van

audiovisueel archiefmateriaal. Ook is er op het gebied van (archiveer)activiteiten en taakuitoefening bij beide archieven in toenemende mate aandacht voor digitale ontwikkelingen.

De Franse landenstudie betreft het Institut National de l'Audiovisuel, een publiekrechtelijke instelling die een publieke dienstverleningsactiviteit uitoefent. De publieke taak van INA is expliciet in de wet opgenomen en wordt nader gepreciseerd in decreten. Interessant is dat INA - als een van de instellingen die voortkwamen uit de opsplitsing van het Franse omroepbureau ORTF - begonnen lijkt te zijn als bedrijfsarchief, maar dat uit de oprichtingsgeschiedenis ook blijkt dat INA reeds bij de oprichting in 1974 een bredere, meerledige wettelijke publieke taak heeft gekregen. Die taak is in de Franse Omroepwet omschreven als behoud van audiovisueel erfgoed, onderzoek en scholing. Ook uit de Franse Vrijheid van Communicatie-wet volgen expliciet taken op het gebied van conservering, exploitatie, innovatie en onderzoek. Voor de uitwerking en uitvoeringsvoorwaarden van de bredere taak zijn het 'Cahier des missions et des charges' en het contract van doelen en middelen tussen INA en de Franse staat van belang. Het Cahier is uitgevaardigd bij decreet (1987). Dit decreet bevat taken voor INA met betrekking tot opslag, bewaring, conservering, restauratie en exploitatie van de audiovisuele archieven. Het Cahier laat eveneens de bredere taak van INA zien: de hiervoor genoemde activiteiten uit het decreet worden genoemd, met in aanvulling een taak op het gebied van scholing. Wat betreft het contract, wordt elke 5 jaar een nieuwe versie vastgesteld dat de wettelijke missie van het audiovisuele instituut reguleert. Het huidige contract (2010-2014) bevat twee kerntaken: voortzetting van conservering en digitalisering respectievelijk versterking van onderwijs- en onderzoeksactiviteiten. Verder zijn terugkerende speerpunten in de contracten gericht op toegang geven, delen en kennisverspreiding; in andere woorden: INA doet meer dan archiveren, en maakt de waarde van de collectie zichtbaar voor het publiek door het audiovisuele materiaal voor het grote publiek toegankelijk te maken. Hier lijkt een cultuurhistorische taak zichtbaar.

Wat betreft beschikbaarstelling van INA's collecties, wordt beoogd om de toegang te vergroten door de digitale activiteiten van het instituut. Het doel is om in 2015 100% van het Franse audiovisuele geheugen te bewaren, onder meer via digitalisering. In de mogelijkheden van online toegang wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds het materiaal afkomstig uit het wettelijk depot, dat ook internetmaterialen omvat en alleen on site kan worden ingezien, en het audiovisuele archief met omroepmateriaal. Dat laatste wordt aan diverse gebruikersgroepen op verschillende manieren beschikbaargesteld. Voor professionele gebruikers biedt een besloten website de mogelijkheid om te materialen gratis te bekijken voor gebruik in eigen producties, waarna licenties kunnen worden verleend. Het brede publiek heeft via een website toegang tot een selectie aan materialen waarvan de rechten zijn geregeld. Het overgrote deel daarvan is gratis online te raadplegen. Toegang staat centraal in INA's activiteiten. Daarbij richt het instituut zich niet alleen op professionele gebruikers maar ook op het grote publiek. Erkend wordt dat mediagebruik verandert; daar lijkt INA op in te spelen met online toegang. Het vergroten van online toegang is dan ook een van de centrale punten uit het contract.

Concluderend kan worden gesteld dat INA een publieke taak heeft waarvan de diverse elementen - op het gebied van preserving, toegang en educatie - in de wet zijn omschreven en waarvan de nadere uitwerking in andere documenten laat zien dat recente activiteiten deze taak lijken door te trekken naar het digitale domein. De manier waarop de meerledige taak in de wet is getypeerd, kan inspiratie bieden voor een wettelijke bepaling voor de taakstelling van Beeld en Geluid.

In de ontwikkeling van de BBC Archives in het Verenigd Koninkrijk lijkt een duidelijke verschuiving zichtbaar naar een bredere taak en uitgebreide motieven om te archiveren. Waar het bewaren van opnames begon uit praktisch en creatief oogpunt voor hergebruik, groeide met de jaren de erkenning van de (cultuur)historische waarde van audiovisueel materiaal.

In 1981 werd in het BBC Agreement - een uitwerking van het BBC Charter, de juridische basis van de BBC - dan ook een verplichting om te archiveren opgelegd aan de BBC (het huidige Artikel 86(1) van het Agreement van 2006). Daarnaast is de BBC verplicht om het publiek 'redelijke mogelijkheden' te bieden de archieven te bezoeken en het materiaal te kunnen bekijken en beluisteren (Artikel 82(2)(b) van het Agreement 2006). Hier is dus een meerzijdige taak zichtbaar voor de BBC Archives, namelijk om het materiaal te preserveren en beschikbaar te stellen.

De laatste jaren gaat bij de BBC wat bewaard materiaal betreft veel aandacht uit naar digitalisering. Zo wordt ten doel gesteld om tegen 2020 publieke toegang tot de archieven mogelijk te maken. In diverse documenten zet de BBC verder haar digitale ambities uiteen en wordt het voornemen aangegeven om nieuwe technologie te gebruiken voor het vergroten van de toegankelijkheid van gearhiveerd materiaal. Een zeer recent voorbeeld zijn de BBC Four Collections: hiervoor worden klassieke televisieprogramma's van de BBC geselecteerd en volledig online beschikbaar gemaakt. Deze online activiteit is mogelijk gemaakt door het aanpassen van de Service Licence van de BBC Four. Hierdoor is het toegestaan om archiefmateriaal als deel van een collectie permanent on-demand beschikbaar te maken (zie voetnoot 3 van de BBC Four Service Licence van november 2012).

BBC heeft wat conservering van audiovisueel materiaal betreft aldus een dubbele taak én kan deze - ook al is het gebied nog zeer in ontwikkeling - reeds in zekere mate ook online uitoefenen.

5. Aanbevelingen

Zoals deze studie laat zien, vervult de Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid vanaf haar oprichting *de facto* een publieke taak, die zich in de loop der jaren nader gearticuleerd heeft en gaandeweg verbreed is tot het digitale domein. Het mandaat van Beeld en Geluid valt enerzijds af te leiden uit de ontstaansgeschiedenis van de samengevoegde audiovisuele archieven en het op deze samenvoeging gerichte overheidsbeleid, die in dit rapport uitvoerig zijn beschreven, en anderzijds uit de feitelijke activiteiten van Beeld en Geluid, die hierboven eveneens zijn aangeduid. Een krachtige aanwijzing voor het bestaan van een brede publieke taak is voorts de aanmerkelijke omvang van de financiering die Beeld en Geluid de afgelopen jaren uit de rijksmiddelen heeft ontvangen.

De publieke taak van Beeld en Geluid is, zo blijkt uit deze studie, drieledig: in de eerste plaats bedrijfsarchief van de Nederlandse Publieke Omroep; in de tweede plaats cultuurhistorisch archief; in de derde plaats audiovisuele *resource* op het gebied van onderwijs. Hierbij zij aangetekend dat deze taken elkaar ten dele overlappen; de publieke taak van de NPO is immers mede (ten dele) cultureel en educatief van aard. Dat neemt niet weg dat het gezien deze drieledige publieke taak opvallend is dat enkel de bedrijfsarchieffunctie lijkt te volgen uit de huidige Mediawet, die spreekt van “het in stand houden en exploiteren van een media-archief” (Artikel 2.138a(3)(c) Mediawet).

Omdat het uit een oogpunt van transparant overheidsbeleid wenselijk is om van rijkswege gefinancierde culturele instellingen met een publieke taak zoveel mogelijk een duidelijk omschreven wettelijke taak te geven, verdient het aanbeveling om het wettelijke mandaat, zoals dit thans in de Mediawet is omschreven, in overeenstemming te brengen met de feitelijke publieke taak van Beeld en Geluid. Zo heeft de Koninklijke Bibliotheek in 1992 een wettelijke taak gekregen in Artikel 1.5 lid 2 van de Wet op de Hoger Onderwijs,²⁴⁶ en wordt thans door het ministerie van OCW gewerkt aan een geheel nieuwe Bibliotheekwet, die onder meer zal voorzien in een aan de eisen des tijds aangepaste omschrijving van de publieke taak van de openbare bibliotheken, waaronder ook activiteiten in het digitale domein worden begrepen.²⁴⁷

Ten aanzien van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid zijn twee oplossingsrichtingen denkbaar: (1) aanpassing van de huidige Mediawet of (2) invoering van een *lex specialis* waarin de publieke taak en institutionele aspecten van Beeld en Geluid, al dan niet in samenhang met andere erfgoedinstellingen, wettelijk verankerd worden. Gezien het feit dat in elk geval de eerste taak van Beeld en Geluid (die van bedrijfsarchief van de NPO) thans reeds door de Mediawet bestreken wordt, en mede in aanmerking nemend het ruime toepassingsbereik van de Mediawet, waardoor niet alleen de Nederlandse Publieke Omroep maar ook diverse andere aspecten van

---

²⁴⁶ Artikel 1.5 lid 2 van de Wet op de Hoger Onderwijs luidt als volgt: “De Koninklijke Bibliotheek is als de nationale bibliotheek werkzaam op het gebied van het bibliotheekwezen en de informatieverzorging, zowel ten behoeve van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek als ten behoeve van het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep of bedrijf. In elk geval draagt zij zorg voor de nationale bibliotheekverzameling, bevordert zij de totstandkoming en instandhouding van nationale voorzieningen op het vorengenoemde gebied en bevordert zij de afstemming met de overige wetenschappelijke bibliotheken.”

²⁴⁷ Zie de brieven van de minister van OCW aan de Tweede Kamer van 7 december 2011 en van 21 juni 2012 met betrekking tot de actualisering van bibliotheekwetgeving, *Kamerstukken II* 2011-2012, 28330, (nr. 51 respectievelijk nr. 54).

openbaar mediabeleid worden geregeld, ligt het naar ons oordeel het meest voor de hand om de taak en institutionele vormgeving van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid binnen de Mediawet een eigen plaats te geven.

Teneinde de zelfstandige drieledige taak van het instituut te benadrukken wordt aanbevolen deze regeling neer te leggen in een afzonderlijke (nieuwe) titel van Hoofdstuk 2 ('Publieke mediadiensten') van de Mediawet. In deze titel ('Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid') zou in de eerste plaats de zelfstandige publieke taak van Beeld en Geluid een duidelijke wettelijke omschrijving moeten krijgen. In deze wettelijke taakomschrijving zou de drieledige taak van Beeld en Geluid (bedrijfsarchief van de NPO, cultuurhistorische functie en educatieve taak), alsmede het mandaat om de collectie van Beeld en Geluid voor een breed publiek door alle mogelijke media te ontsluiten, helder tot uitdrukking moeten komen. In de tweede plaats zouden in deze titel, zoals ook elders ten aanzien van krachtens de Mediawet opererende instellingen gebruikelijk is, diverse institutionele, organisatorische en financiële aspecten geregeld kunnen worden. Hierbij ware onder meer te denken aan nadere regels ter explicitering en facilitering van de publieke taak, waaronder een wettelijke verplichting voor de omroepinstellingen van de NPO ("publieke media-instellingen") om programmamateriaal dat in eigen beheer of in opdracht is geproduceerd en uitgezonden, aan Beeld en Geluid voor het uitoefenen van de publieke taak ter beschikking te stellen. Voorts zou wettelijk moeten worden vastgelegd dat Beeld en Geluid een zelfstandige aanspraak heeft op bekostiging uit de Rijksmiddelen ingevolge Afdeling 2.6.1 van de Mediawet, onverminderd de eventuele aanspraak op aanvullende financiering uit de algemene middelen ingevolge de algemene cultuurhistorische en educatieve taken van Beeld en Geluid. Tevens zou een wettelijke regeling moeten voorzien in diverse organisatorische en institutionele aspecten, zoals de instelling van een raad van toezicht, een directie en een adviesraad, alsmede in regels met betrekking tot het maken van een beleidsplan en de verslaglegging. Ook zou gedacht kunnen worden aan een procedure voor externe visitatie, bijvoorbeeld eenmaal in de vijf jaar.

Bronnenlijst

Artikelen en bijdragen

Auffret en Bachimont 1999

G. Auffret en B. Bachimont, 'Audiovisual cultural heritage: From TV and radio archiving to hypermedia publishing', *European Conference on Digital Libraries 1999*, p. 58-75.

Beagrie 2003

N. Beagrie, *National Digital Preservation Archives: An Overview of Developments in Australia, France, the Netherlands, and the United Kingdom and of Related International Activity*, Washington DC: the Council on Library and Information Resources and the Library of Congress 2003.

Bryant 2010

S. Bryant, 'National Television Archives and their Role', *Critical Studies in Television: An International Journal of Television Studies*, Volume 5, Number 2, November 2010, p. 60-67.

Closs en Nikoltchev

W. Closs en S. Nikoltchev, 'Digitisation and Online Exploitation of Broadcasters' Archives', *IRIS special*, december 2010, p. 3-7.

Coupard 2012

E. Coupard, 'Exploring Ina: the French National Audiovisual Institute', 2 maart 2012, beschikbaar via: <http://cstonline.tv/exploring-ina>.

Kavanagh 1999

J. Kavanagh, 'The BBC's Written Archives as a Source for Media History', *Media History*, Vol. 5, No. 1, 1999, p. 81-86.

Kavanagh en Lee 2010

J. Kavanagh en A. Lee, 'Accessing TV History: Accessing BBC Archives', *Critical Studies in Television: An International Journal of Television Studies*, Volume 5, Number 2, November 2010, p. 68-72.

Keating 2011 (1)

R. Keating, 'Permanent collections - the next stage in opening up the best of the BBC', 8 februari 2011, beschikbaar via: <http://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/posts/something-happened-today-that>.

Keating 2011 (2)

R. Keating, 'Archiving the Army with BBC Four', 16 september 2011, beschikbaar via: <http://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/posts/archiving-the-army-with-bbc-four>.

Kirkham 2010

R. Kirkham, 'Digitisation and Online Exploitation of Broadcasters' Archives – Practical Experience of Rights Licensing', *Iris Special*, December 2011, p. 31-36.

Knapskog 2010

K. Knapskog, 'Archives in Public Service', *Critical Studies in Television: An International Journal of Television Studies*, Volume 5, Number 2, November 2010, p. 20-33.

Maron 2009

N.L. Maron, 'L'Institut national de l'audiovisuel: Free Content and Rights Licensing as Complementary Strategies', JISC/Ithaka S + R 2009.

Maron 2011

N.L. Maron, 'L'Institut national de l'audiovisuel: Balancing Mission-based Goals and Revenue Generation', JISC/Ithaka S + R 2011.

Mussou 2012

C. Mussou, 'Radio, TV and audiovisual Web content collections: continuity and disjunction', *78th IFLA General Conference*, Helsinki 2012.

Rooks 2010

S. Rooks, 'What Happened to the BBC Sound Archive?', *Journal of the Society of Archivists*, Vol. 31, No. 2, October 2010, p. 177-185.

Stirling e.a. 2012

P. Stirling, G. Illien, P. Sanz en S. Sepetjan, 'The state of e-legal deposit in France: Looking back at five years of putting new legislation into practice and envisioning the future', *IFLa Journal* 38(1), p. 5-24.

Thompson 1972

P. Thompson, 'The B.B.C. Archives', *Oral History*, Vol. 1, No. 2 (1972), p. 11-18.

Thorne 2008

M. Thorne, 'Public Broadcasters Opt for CC', 2008, beschikbaar via: <http://creativecommons.org/weblog/entry/7987>.

Ubois 2006

J. Ubois, 'Finding Murphy Brown: How Accessible are Historic Television Broadcasts?', *Journal of Digital Information*, Vol. 7, No. 2 (2006), beschikbaar via: <http://journals.tdl.org/jodi/index.php/jodi/article/view/172>.

Van Gompel 2007

S.J. van Gompel, 'Unlocking the potential of pre-existing content: how to address the issue of orphan works in Europe?', *IIC* 6/2007, p. 669-702.

Van Gompel & Hugenholtz 2010

S.J. van Gompel and P.B. Hugenholtz, 'The Orphan Works Problem: The Copyright Conundrum of Digitizing Large-Scale Audiovisual Archives, and How to Solve It', *Popular Communication-The International Journal of Media and Culture* 2010, p. 61-71.

Van Loo 2000

A. van Loo, 'Het audiovisuele archief in de 21ste eeuw', *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* 2000 (3) 2, p. 150-166.

Van Wijk 2000

P. van Wijk, 'Een kwestie van kiezen. Acquisitie en selectie van de nationale audiovisuele collectie', *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* 2000 (3) 2, p. 7-34.

Wissink en Oomen 2010

G. Wissink en J. Oomen, 'Het audiovisueel archief als open platform voor mediadiensten', in: S. Debuysere, D. Moreels e.a. (red.), *Bewaring en ontsluiting van multimediale data in Vlaanderen. Perspectieven op audiovisueel erfgoed in het digitale tijdperk*, Tiel: Uitgeverij Lannoo 2010, p. 90-107.

Beleidsdocumenten

Besluit ministerraad 23 oktober 1992.

Brief van de Staatssecretaris van OCW van 22 december 1995 (kenmerk MLB/OP-95.3305).

Brief van de Staatssecretaris van OCW van 17 mei 2002, ('Begroting 2002', kenmerk MLB/FTZ/2002/17.283).

Brief van de Staatssecretaris van OCW van 18 oktober 2002 ('Stand van zaken Nieuwbouw/Liquiditeitsbegroting 2002', kenmerk MLB/FTZ/2002/44.890).

Cultuurnota 1997-2000, 'Pantser of ruggengraat', Den Haag, 17 september 1996.

Cultuurnota 2005-2008, 'Meer dan de som', Den Haag, 21 september 2004.

Reacties op de jaarlijkse subsidieaanvragen voor het project Beelden voor de Toekomst 2007, 2009 en 2012.

Subsidiebeschikkingen Beeld en Geluid, 20 juli 2009, 19 maart 2010, 16 mei 2011 en 1 maart 2012.

White Paper 2006

Department for Culture, Media and Sport, *A public service for all: the BBC in the digital age*, maart 2006, beschikbaar via: <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm67/6763/6763.pdf>.

Rapporten

Kabel, Hugenholtz e.a. 2001

J.J.C. Kabel, P.B. Hugenholtz, C.A. Alberdingk Thijm en D.J.B. Bosscher, 'Kennisinstellingen en informatiebeleid. Lusten en lasten van de publieke taak', Amsterdam: Instituut voor Informatierecht, mei 2001.

Knelpuntennota Audiovisuele Archieven 1988

Nederlands Filmmuseum, Nederlands Omroepproductie Bedrijf Film- en Beeldbandarchief, Rijksvoorlichtingsdienst Film- en Fotoarchief, en Stichting Film en Wetenschap Audiovisueel Archief, 'Knelpuntennota Audiovisuele Archieven', zomer 1988, en begeleidend nieuwsbericht 'AV-Alarm', *GBG-Nieuws* Herfst 1988, p. 10.

Korteweg en Hugenholtz 2011

D.A. Korteweg en P.B. Hugenholtz, 'Digitalisering van Audiovisueel Materiaal door Erfgoedinstellingen: Modellen voor Licenties en Vergoedingen', Amsterdam: Institute for Information Law, April 2011.

NAA-werkgroepen 1994

NAA-werkgroepen, 'Naar een nationale infrastructuur voor de archivering van audiovisueel materiaal' (geïntegreerde eindrapportage van de NAA-werkgroepen Collectievorming en selectie, Conservering en Ontsluiting ten dienste van de Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief), december 1994.

Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief 1994

Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief, 'Lichtbeelden uit de schemering. Eindrapport van de Stuurgroep Nationaal Audiovisueel Archief', december 1994.

Vonhoff 1995

H.J.L. Vonhoff, 'Lichtbeelden voor een dageraad. Een nader persoonlijk advies over een nationale audiovisuele archiefvoorziening', Uitgebracht aan de Staatssecretaris van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Groningen, 12 oktober 1995.

Welters e.a. 1991

L.A. Welters, A.J. Lantinga en M.M. Knijn (Samsom-Veldkamp BV), 'Samenvattend verslag onderzoek Audiovisuele archieven', Uitgave Ministerie van welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Rijswijk, juni 1991.

Raad voor Cultuur

Aanvullend cultuurnota-advies 2005-2008

Raad voor Cultuur, 'Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid', Aanvullend advies Cultuurnota 2005-2008.

Cultuurnota-advies 2005-2008

Raad voor Cultuur, 'Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid', Advies Cultuurnota 2005-2008.

Raad voor Cultuur 1998

Raad voor Cultuur, 'Audiovisuele Collectie Nederland bron van vreugde, vermaak en zorg', Advies 26 maart 1998.

Raad voor Cultuur 2003

Raad voor Cultuur, 'eCultuur: van i naar e', Advies over de digitalisering van cultuur en de implicaties voor cultuurbeleid', juni 2003.

Raad voor Cultuur Advies Mediawijsheid 2005

Raad voor Cultuur, 'Mediawijsheid. De ontwikkeling van nieuw burgerschap', 12 juli 2005.

Raad voor Cultuur Advies Deltaplan voor het Filmbehoud 2005

Raad voor Cultuur, 'Advies filmconservering Deltaplan voor het Filmbehoud', 1 augustus 2005.

Kamerstukken

Kamerstukken II 1993/94, 23793, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2006/07, 25434, nr. 30.

Kamerstukken II 2007/08, 31356, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2010-2011, 32827, nr. 23.

Kamerstukken II 2011-2012, 33000-VIII, nr. 59.

Statuten

Afschrift van de akte van oprichting van: Stichting Audiovisueel Archief Centrum, Amsterdam, 27 december 1995.

Afschrift van een akte houdende: statutenwijziging van: Stichting Nederlands Audiovisueel Archief (nieuwe naam), Hilversum, 27 mei 1997.

'Fusie stichtingen' (Stichting Film en Wetenschap - Audiovisueel Archief en Stichting Audiovisueel Archief Centrum), 4 maart 1997.

'Overdracht Filmarchief Rijksvoorlichtingsdienst aan Stichting AVAC', november 1997.

'Statutenwijziging', Stichting Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum, 30 mei 2005.

Zaken

HvJEG 23 april 1991, zaak C-41/90 (*Höfner*).

HvJEG 15 januari 1998, zaak C-44/96 (*Mannesmann*).
HvJEG 24 juli 2003, zaak C-280/00 (*Altmark*).

Overige documenten

Activiteitenplan Beeld en Geluid 2013
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Activiteitenplan 2013, Hilversum, september 2012.

Archiefovereenkomst 2005
Archiefovereenkomst tussen Beeld en Geluid, de NOS, CEDAR, OTP, de NVPI en NORMA (organisaties van rechthebbenden).

BBC Building Public Value 2004
BBC, *Building public value – Renewing the BBC for a digital world*, juni 2004, beschikbaar via:
<http://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/policies/pdf/bpv.pdf>.

BBC Proposals 2010
BBC, *Putting Quality First – The BBC and Public Space*, Proposals to the BBC Trust, maart 2010, beschikbaar via (vanaf p. 1):
http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/review_report_research/strategic_review/strategy_review.pdf.

BBC Trust Strategy Review 2010
BBC Trust, *BBC Strategy Review*, maart 2010, beschikbaar via:
http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/review_report_research/strategic_review/strategy_review.pdf.

Cahier des missions et des charges de l'Institut National de l'Audiovisuel, beschikbaar via:
http://www.legifrance.gouv.fr/jopdf/common/jo_pdf.jsp?numJO=0&dateJO=19871115&pageDebut=13326&pageFin=&pageCourante=13332.

Collectiebeleid Beeld en Geluid
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Werkgroep Collectiebeleid, 'Collectiebeleid Beeld en Geluid', Hilversum, januari 2013.

Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2005-2009, beschikbaar via:
http://www.culture.gouv.fr/culture/actualites/dossiers-presse/ina/contrat_etat_ina.pdf.

Contrat d'objectifs et de moyens entre l'Etat et l'Ina 2010-2014, beschikbaar via:
http://www.institut-national-audiovisuel.fr/sites/ina/medias/upload/ina-en-bref/contrat_dobjectifs_moyens3.pdf.

Discussion Paper 2005

Hibernian Consulting, 'Archiving of Radio and Television Programmes in Ireland. Discussion Paper (Commissioned by the Broadcasting Commission of Ireland)', November 2005, beschikbaar via: http://www.bci.ie/documents/S&V_archiving.pdf.

Europese Commissie, 'Mededeling van de Commissie betreffende de toepassing van de regels inzake staatssteun op de publieke omroep', 2009/C 257/01.

Interdepartementaal Overlegorgaan Europese Aanbestedingen 2002

<https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/stcrt-2002-203-p9-SC36739.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dUitgebreid%26pst%3dStaatscourant%26vrt%3dpublieker%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAnderePeriode%26spd%3d20021022%26epd%3d20021022%26sdt%3dDatumPublicatie%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10&resultIndex=1&sorttype=1&sortorder=4>

Hidden Treasures 2004

UK Audiovisual Archive Strategy Steering Group, 'Hidden Treasures' (Funded by the Museums, Libraries and Archives Council), March 2004, beschikbaar via: <http://filmarchives.org.uk/filmarchiveforum/fafimages/HiddenTreasures.pdf>.

NAA en NFM 1997

Stichting Nederlands Audiovisueel Archief en Stichting Nederlands Filmmuseum, 'Over taakafbakening en taakverdeling', Amsterdam/Hilversum, juli 1997.

Projectplan Beelden voor de Toekomst 2005.

Subsidiebeschikking consortium 'Beelden voor de Toekomst' 2007.

Zubrzycki 2010

J. Zubrzycki, 'Sustainable Digital Preservation and Access: A view from public broadcasting', presentatie gehouden op het JISC symposium 'Sustainable economics for a digital planet: Ensuring long-term access to digital information', gehouden in Londen op 6 mei 2010, beschikbaar via: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/events/2010/05/john%20zubrzycki.pdf>.

Wet- en regelgeving

Mediawet (oud), *Stb.* 1987, 249.

Mediawet, *Stb.* 2008, 584.

Code du Patrimoine

Décret n° 74-946 du 14 novembre 1974 relatif à l'institut de l'audiovisuel.

Décret n° 74-947 du 14 novembre 1974 relatif au transfert à l'institut de l'audiovisuel de biens, de droits et d'obligations de l'Office de radiodiffusion-télévision française.

Décret du 13 novembre 1987 portant approbation des cahiers des missions et des charges de la société Radio France et de l'Institut national de l'audiovisuel.

Décret n° 2011-1904 du 19 décembre 2011 relatif au dépôt légal.

Loi n° 74-696 du 7 août 1974 relative à la radiodiffusion et à la télévision.
Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication.

BBC Charter 2006

Department for Culture, Media and Sport, *Copy of Royal Charter for the continuance of the British Broadcasting Corporation*, oktober 2006, beschikbaar via:
http://www.bbc.co.uk/bbctrust/governance/regulatory_framework/charter_agreement.html.

BBC Agreement 2006

Department for Culture, Media and Sport, *An Agreement Between Her Majesty's Secretary of State for Culture, Media and Sport and the British Broadcasting Corporation*, juli 2006, beschikbaar via:
http://www.bbc.co.uk/bbctrust/governance/regulatory_framework/charter_agreement.html.

BBC Four Service Licence, beschikbaar via:

http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/regulatory_framework/service_licences/tv/2012/bbc_four_nov12.pdf.

Websites

www.bbc.co.uk

www.beeldengeluid.nl

<http://beeldenvoordetekomst.nl>

www.bng.nl

www.cvdm.nl

www.europeana.eu/portal

www.googleartproject.com

www.hellahaasemuseum.nl

www.ina.fr

www.inamediapro.com

www.innovate-consult.com/content/bbc-open-news-archive

www.institut-national-audiovisuel.fr

www.iplayerhelp.external.bbc.co.uk/help/information/about_bbc_iplayer

www.museumtours.nu

www.publiekeomroep.nl

www.rijksbegroting.nl

www.teylersmuseum.eu

www.youtube.com